

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXXII-й РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 15-18/ СЕРПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ 2021 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

У номері:

- З діяльності голови СУР і депутата Миколи-Мирослава Петрецького
- Многая літа тобі, Україно!
- Перший день нового навчального року
- Український Православний Вікаріат у Румунії має нового вікарія: св. Миколу Лаурука
- У Бухаресті відзначили ювілей українського поета Івана Ковача
- Проблеми та перспективи українського шкільництва в Румунії
- Дружня зустріч ОЖУР із СФУЖО
- X-ий симпозиум «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність»

Іван КОВАЧ

ВЕРЕСНЕВА АКВАРЕЛЬ

«Там, де Ятрань круто в'ється...»

Урвала дівчина троянду,
мов кров'ю облиту струну,
у горщик поставила з морем
й небесне виплакує дно...

Багаттям дівчина умилась,
а шиби вугіллям взялись,

берези у пазурах багра
у листя свинцеве стяглись.

Воркує дівчина духмяно,
Верхів'їв лахміття стіка,
а Ятрань гадюкою в'ється,
клює керамічні серця.

З діяльності голови СУР і депутата Миколи-Мирослава ПЕТРЕЦЬКОГО

ПЕРШИЙ ДЕНЬ НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Перший день нового навчального року завжди сповнений емоціями, новими радісними знайомствами та надією в завтрашні дні! З нагоди початку нового навчального року Союз українців Румунії бажає всім учням успіхів, дивовижних відкриттів, радості та яскравих вражень!

СУР завжди підтримував та підтримуватиме успішність в освіті, заохочуючи та надаючи фінансову підтримку учням з високими результатами на олімпіадах та конкурсах, покликаних сприяти спілкуванню рідною мовою та просувати національні цінності і традиції серед українців Румунії.

Бажаємо всім вихователям та вчителям, які викладають українську мову/українською мовою, міцного здоров'я і наснаги у нелегкій роботі та дякуємо їм за працю, відданість справі, наполегливість, пристрасть, терпіння, з якими вони виховали багато поколінь учнів!

Ми надалі підтримуватимемо школи з українською мовою викладання, що допомагають зберігати та популяризувати культурну, етнічну та мовну ідентичність української меншини.

Унинішньому складному політичному контексті я відчув потребу закликати до відповідальності, аби уникнути масштабної політичної кризи в той час, коли Румунія має зосередитися на відновленні економіки та боротьбі з пандемією Covid-19.

Сьогодні, 7 вересня, виступаючи з трибуни Палати депутатів, я підкреслив, що у разі продовження поточної ситуації невизначеності заради виборчих підрахунків, першою «жертвою» стане парламентаризм, а потім з'являться негативні наслідки для економічного та суспільного життя в Румунії.

Більше того, усе це відбувається в той час, коли такі сфери, як охорона здоров'я, економіка, освіта чи соціальна політика, мало-помалу починають оговтуватися після найбільшої кризи ХХІ століття. У цьому контексті конче потрібно приймати раціональні, збалансовані, відповідальні рішення, не переслідуючи власних інтересів, усвідомлюючи, що штучне продовження цієї невизначеності виключно у виборчих цілях ставить нас у невідгдане становище порівняно з іншими європейськими державами і заважає здійснювати свої представницькі повноваження.

Ми, безумовно, зможемо подолати будь-які виклики, якщо продемонструємо відповідальність і повагу до громадян, з тим, щоб продовжити реформи та розвиток Румунії з метою підвищення добробуту населення.

ЗУСТРІЧ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ РУМУНІЇ ІЗ ЧИТАЧАМИ

Комісія з питань культури Союзу українців Румунії (СУР) організувала нещодавно дві зустрічі українських письменників Румунії зі своїми читачами у Тульчі та Суліні. Захід був проведений для популяризації та висвітлення української культури та літератури у румунському просторі.

У четвер, 29 липня, в осередку Тульчанської філії СУР відбувся культурний захід, під час якого було представлено літературно-видавничу діяльність Союзу українців Румунії.

У заході взяли участь: голова СУР, депутат Микола-Мирослав Петрецький, перший заступник голови СУР Василь Пасинчук, генеральний секретар СУР Люба-Ірина Горват, члени Ради СУР, письменники Михайло-Гафія Трайста та Віргілій Ріцько, редактор часопису «Вільне слово» Роман Петрашук, тульчанські письменники та члени Тульчанської філії СУР.

У своєму вступному слові депутат Микола-Мирослав Петрецький підкреслив важливість цих зустрічей та привітав роботу Комісії з питань культури СУР.

Редактор газети «Вільне слово» Роман Петрашук представив доповідь про роль сурівських публікацій, письменник Віргілій Ріцько розповів про себе і свої книги, видані за підтримки СУР. Зустріч завершилася поетичним концертом, на якому виступали поети Елена Нитка, Іоан Георгіце та Михайло-Гафія Трайста.

У п'ятницю, 30 липня, делегація Комісії з питань культури СУР зустрілася з українськими читачами міста Суліни та інших організацій Тульчанської філії СУР.

Під час заходу відбулася презентація автобіографічного роману «Музей моїх спогадів» письменника українського походження, Маріуса Чікірми з місцевості Пардіна.

Завершився захід поетичним концертом, на якому виступали поети Тудорел Чоботару та Михайло-Гафія Трайста.

Степан ТРАЙСТА

З діяльності голови СУР і депутата Миколи-Мирослава ПЕТРЕЦЬКОГО

Голова Союзу українців Румунії (СУР) Микола Мирослав Петрецький 23 та 24 серпня відвідав столицю України — Київ, де взяв участь в урочистостях з нагоди 30-ї річниці незалежності України та в установчому саміті Кримської платформи, на якому Румунію представили прем'єр-міністр Флорін Кицу та міністр закордонних справ Богдан Ауреску. Візит відбувся на запрошення Міністерства закордонних справ України та Світового конгресу українців.

Микола-Мирослав Петрецький взяв участь у першому саміті Кримської плат-

форми, дипломатичної ініціативи України, що об'єднав 46 делегацій з різних

країн і представників міжнародних організацій та у військовому параді, організованому до Дня Незалежності України. Він також взяв участь в урочистому засіданні Верховної Ради з нагоди 30-ї річниці прийняття Акта проголошення незалежності України.

Водночас, під час урочистих подій голова СУР провів низку зустрічей і розмов з українськими та світовими лідерами, зокрема з президентом України Володимиром Зеленським, з прем'єр-міністром Денисом Шмигалем та з Вселенським Патріархом Варфоломієм, Архієпископом Константинополя.

МНОГАЯ ЛІТА ТОБІ, УКРАЇНО!

24 серпня Україна відсвяткувала 30-ту річницю проголошення незалежності! Ідеали тих, хто сприяв створенню незалежної української держави три десятиліття тому, залишаються знаковими і сьогодні. І своїми зусиллями українські лідери зобов'язані виправдати очікування пересічних людей, які хочуть жити у справді демократичній та європейській країні, об'єднані навколо національних символів.

У Союзі українців Румунії українська влада має і завжди матиме надійного союзника в досягненні цілей України щодо європейської та євроатлантичної інтеграції. Водночас СУР і надалі рішуче діятиме як місток між двома народами, українським та румунським, з багатою культурою, історією та традиціями, сприяючи розвитку та зміцненню двосторонніх відносин між Румунією та Україною та повному використанню їхнього потенціалу.

Щиро вітаємо усіх українців з Днем Незалежності України! Бажаємо вам процвітання й, особливо, миру! Многая літа тобі, Україно! Многая літа вам, українці, де б ви не знаходились!

НАМ ПОТРІБНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, СПІВПРАЦЯ ВСІХ УСТАНОВ

У політичній заяві, виголошеній у середу, 15 вересня, у контексті початку нового навчального року, я хотів наголосити на тому факті, що і цього року криза освіти, спричинена пандемією, вивела на перший план багато недоліків системи освіти і навіть призвела до стрімкого загострення старих проблем.

Я навів конкретні приклади випадків, коли дисфункції, відсутність відповідальності, прояви бюрократії посилюють проблеми, з якими стикається система освіти. Тут я маю на увазі, наприклад, практику центральних органів, відповідальних за регулювання освіти мовою національних меншин, уникати консультацій з експертами щодо розробки методології організації та проведення тестів з рідної мови для вступу до ліцеїв, в яких є класи з викладанням мовами національних меншин. На жаль, я так і не отримав чіткої відповіді на мої численні запити до профільного міністра.

У цих умовах ми повинні усвідомити, що проблеми, з якими стикається система освіти, не вирішуватимуться самі собою, а для належної підготовки молодого покоління, здатного справлятися з викликами майбутнього, нам потрібна відповідальність, співпраця всіх установ, причетних до навчального процесу, включаючи тих, що створюють правові інструменти для впровадження довгоочікуваних реформ, а також потрібна освітня система, орієнтована на учнів та вчителів, адаптована до потреб ринку праці, на якому люди працевлаштовуються за критеріями ефективності.

Українська вишиванка

Вишиванка – це один з найпоширеніших і найулюбленіших різновидів народної творчості. Українська вишиванка це не лише красивий одяг, а вона символізує історію і культуру цілого народу.

Кожний регіон України має свою особливу вишиванку, яка відрізняється орнаментами. Українська вишиванка, відома і популярна, є й далеко за межами України. Як відомо, наш український народ ставиться до вишиванки, як до свята. Вишиванка для українців має своє коріння у глибині віків.

Українська вишиванка, як і українська пісня, є основними для нашої традиційної культури.

День вишиванки – це свято, яке покликає зберегти народні традиції створення та насіння вишитого українського одягу.

Традиційна українська сорочка – це символ українського суспільства, котрий підвищує вільність, не лише традиції.

Така ініціатива має на меті розвивання цікавості для зберігання, пізнання і повідомлення традиційної української ноші.

Появлення українського народного костюма відображає напрям країни. Будь-який народний костюм згортає

естетичну досконалість, бажання і цікавість.

Національний український костюм втілює слов'янську душу, любов, яскравість і нарядність. Вишивана сорочка вважається талісманом проти злоба. Вона є символом краси і здоров'я. В Україні вишивана сорочка символізує пам'ять прадідів, вірність і любов у сім'ї.

І в нас, у Мараморошині, специфічність української традиційної сорочки може захоплювати багато жителів з марамороських сіл з українським населенням, як: Вишавська Долина, Красний, Рускова і Верхня Рівна.

Мета вишиванки має початок підвищувати і повідомляти надалі про українську традиційну ношу. Для нас, українців велика честь, коли люди одягаються у вишивану сорочку на великі свята.

З давніх-давен і до сьогоднішнього дня українці можуть похвалитися виконанням вишиванки.

Можна зробити висновок, що вишиванка, як вид народного мистецтва, має широкі аналогії в культурі інших народів.

Вишивка зберігає духовний світ і доводить, що народне мистецтво, як і народна пісня, це велике надбання нашої культури.

М. Д.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ВІКАРІАТ У РУМУНІЇ МАЄ НОВОГО ВІКАРІЯ: СВЯЩЕННИКА МИКОЛУ ЛАУРУКА

Починаючи з 1 серпня ц.р., священник Микола Лаурук – новий вікарій Українського православного вікаріату в Румунії. Священник Микола Лаурук служить в українській православній церкві «Воздвиження Чесного Хреста» в місті Сігету Мармацієй Марамороського повіту. Священник здобув звання доктора теології в місті Пряшів (Словаччина).
Успіхів, панотче!

Редакція «ВС»

Хто наш приклад?

Водну неділю місяця серпня на Апостолі читається фрагмент з 15-го розділу Послання до Римлян. Ап. Павло дає тут коротенькі поради, пов'язані з виявленням віри у Церкві. Цей фрагмент читається також кожного Масловання.

«Ми, сильні, повинні нести слабості безсилим, а не собі догоджати» (15,1). Одна спонука Ап. Павла, яку він все повторює і підтверджує у своїх посланнях, є щоб ті, які мають віру міцнішу, підтримували тих, які ще на початку дороги, що веде до Господа, не тільки як братерська допомога, але як виконання Божих заповідей: «носіть тягарі один одного, і так виконаєте закона Христового» (Гал. 6,2). Але, підкреслює Ап. Павло в Посланні до Римлян, нам треба підтримувати один одного тільки на добре: «кожен із нас нехай догоджає ближньому на добро для збудування» (15,2); каже він це тому, що багато разів, стараючися догоджати ближньому, оберігати зв'язки з деякими ближніми, чинимо таке, що нам некорисне, непотрібне ні нам, ані їм.

А досконалий приклад щирої допомоги і підтримки для збудування є Сам Спаситель: «бо й Христос не Собі догоджав, але, як написано: зневаги тих, хто Тебе зневажає, упали на Мене» (15,3). У всіх своїх посланнях, тоді, коли нам дає якусь спонуку, Ап. Павло підтверджує це, даючи Христа за приклад, тому що Він є досконалий приклад віри для кожного з нас. Коли говорить про прощання, Ап. Павло каже: «Як і Христос вам простив, робіть так і ви!» (Кол. 3,13). Коли говорить про милостиню, каже: «Ви знаєте благодать Господа нашого Ісуса Христа, Який, буди багатий, збіднів ради нас, щоб ви збагатилися Його убогством» (2 Кор. 8,9). Говорячи про перепони, які появляються перед нами, у нашому наближенні до Бога, Ап. Павло каже: «Біжимо з терпеливістю до боротьби, яка перед нами, дивлячись на Ісуса, на Начальника і Виконавця віри, що замість радости, яка була перед Ним, перетер-

пів хреста, не звертавши уваги на сором, і сів по правиці престолу Божого» (Євр. 12,2).

Маючи Спасителя за приклад, тому що Він знає всі наші кроки, які робимо і які нам треба робити у вірі, Ап. Павло каже, що іншу допомогу в нашому перетворенні знаходимо у Св. Письмі: «а все, що давніше написане, написане нам на науку, щоб терпінням і потіхою з Писання ми мали надію» (Рим. 15,4). Писання, як Слово Боже, не є тільки джерело потіхи, але і найголовне джерело знання віри. А коли ми засвоюємо цю науку, то вона нас відрізняє від тих, які її не знають, і в моментах спокуси і в моментах радості. «Це ж написано, щоб ви увірували, що Ісус є Христос, Божий Син і щоб, віруючи, життя мали в ім'я Його!» (Ін. 20,31).

Дістаючи терпіння і потіху, як дари від Бога, перша наша користь в Церкві є, що ми всі бажаємо дійти до однієї мети: «А Бог терпеливості й потіхи нехай дасть вам бути однодумними між собою, за Христом Ісусом» (Рим. 15,5). Перший наслідок цієї однодумності є спільнота в молитві – дійсний фундамент єдності у Церкві: «Щоб ви однодумно, одними устами славили Бога і Отця Господа нашого Ісуса Христа» (Рим. 15,6).

Цей фрагмент кінчається також однією скпонукою, даючи Христа за приклад: «приймайте тому один одного, як і Христос прийняв нас до Божої слави» (15,7). Дуже часто забуваємо, що наш найголовніший приклад у вірі є Сам Ісус Христос. І тоді, коли один або другий з нашої віри поводить не за Христовими науками, доказує через свою поведінку, що наука Христова для нього тільки пуста теорія, тоді стається, що осуджуємо самі свою віру. Коли з одного класу зараз всі учні отримують малі оцінки, не кажемо, що треба розсунувати клас, або школу. Коли одні вірники падають, не кажемо, що треба замінити віру. Знаючи це, Ап. Павло дуже мудро завжди давав такого прикладу у вірі, що ніколи не розчаровує, але завжди, коли ми дивимося тільки на Нього, коли ми стараємося розуміти, що Він просить від нас, тоді ми досягнемо мету віри: «Досягнемо з'єднання віри й пізнання Сина Божого, Мужа досконалого, у міру зросту Христової повноти» (Єф. 4,13).

от. Маріус М. ЛАУРУК

Галина ТАРАСЮК

Мій привіт і уклін доземний, Майстре!

29 серпня видатному сучасному українському поету Румунії Іванові Ковачу виповнилося 75 років! Многії літа, Майстре! *La mulți ani!*

До цієї дати у Бухаресті виходить збірник присвят видатному вченому і письменнику, в якій є і мій привіт і уклін доземний:

ІВАНОВІ КОВАЧУ НА ЮВІЛЕЙ

ЛЕГЕНДА ПРО ЛАКУЛ РОШУ

Білі вірші, як і домоткані легенди,
Народжуються не легше,
Ніж червоні озера на вершинах гір.
Та про це знають тільки ріки і скелі,
Та ще білий полотняний вівчар
З найвищої полонини біля П'ятра-Нямц,
Отої, що стала в кліп ока найглибшою прірвою
Від гора прекрасної Естер...
«Землетруси це – пологи землі», – не встиг
Здивуватися «забриту» в солдати вівчар,
Як води червоні вічності
Здійнялись над ним до самого неба...
«Земля – достоту як жінка» – думає білий вівчар,
Який ось уже котре століття пасе свої білі отари
На зеленому дні Червоного Озера,
І дивиться здивовано вгору, туди,
Де в синьому небі, захмареному корінням
Старезних смерек, пропливають у темних човнах
Печальні поети, натхненні легендою
Про нещасливе кохання прекрасної Естер...
«Білі вірші народжуються не легше,
Ніж червоні озера на вершинах гір», –
Думують поети, народжені через століття

На березі Червоного Озера – з однією метою:
Колись-таки побачити домотканого прадіда –
На зеленому дні Червоного Озера...
І прекрасну Естер, яка шукає своє кохання
У прибережних хащах червоної рути...

Київ, квітень, 2021 р.

ОСЬ ЯК ПРЕДСТАВЛЯЄ ІВАНА КОВАЧА ЙОГО УКРАЇНСЬКИЙ ПОБРАТИМ СЕРГІЙ ЛУЧКАНИН:

Іван Ковач (Ivan Kovaci) народився 29 серпня 1946 р. в селі Копашиль Карашсеверинського повіту Румунії. Навчався в Сігетському українському ліцеї, відкритому відразу по закінченні Другої світової війни, котрий проіснував до 1965 р., коли внаслідок політики „націонал-комунізму“ румунського компартійного „монарха“ Ніколае Чаушеску почалися утиски національних меншин Румунії – угорської, німецької, української, єврейської.

Лише після Грудневої революції 1989 р. відкрилися передумови для відновлення 1997 р. діяльності Сігетського українського ліцею, що функціонує і нині. 1969 р. Іван Ковач закінчив Бухарестський університет, відділення україністики, що існує з 1952 р., серед його випускників хотілося б назвати імена видатного вченого, академіка Румунської Академії Дана Хорії Мазілу (1943-2008) та славетного професора-фольклориста Івана Ребошапки (нар. 1935).

Зараз Іван Ковач – головний редактор газети „Вільне слово“ (пройшов шлях від кореспондента до головного редактора). Був радником Міністерства освіти і досліджень Румунії, спеціальним кореспондентом Українського радіо в Румунії, є членом Спілок письменників Румунії та України. Він співзасновник і член Союзу українців Румунії, 2001 „з нагоди 10-ї річниці Незалежності України та за вагомий внесок у справу формування позитивного іміджу України у світі, активну громадську діяльність“ письменника і журналіста було нагороджено Золотою Медаллю та Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України і Золотою Медаллю та Почесною Грамотою товариства „Україна-Світ“.

І зараз Іван Ковач активно друкується на шпальтах місячника „Наш голос“, газет „Вільне слово“, „Curierul ucrainean“...

Київ

Про мого колишнього колегу

У селі Копачеле Карашсеверинського повіту народився 29 серпня 1946 року в сім'ї Ковачів син Іван, хлопець, про якого ніхто собі не уявляв, що в їх хаті народився майбутній знаменитий громадський діяч, визначний український письменник, великий журналіст, щирий і правдивий друг українців.

Про мого колишнього колегу Сігетського українського ліцею Івана Ковача є багато що сказати, але про нього найбільше знають бувші колеги класу Штефан Ференц та Юлій Лазарчук, який тепер у Парижі. З Юлієм Лазарчуком був колегою на Бухарестському факультеті, а опісля разом працювали в редакції газети «Новий вік», перейменованої після Грудневої революції на «Вільне слово».

Івана Ковача я пізнав у вересні 1960 р., коли він поступив у 8-й клас у Сігеті учитися в Українській середній школі і поселився в Інтернаті по вулиці Аврам Янку н-р 6.

Я був тоді в десятім класі і відповідав за менших учнів, що вчилися після обіду в інтернаті на медитаціях.

Іван Ковач був приємний учень, скромний.

Після ліцею я не зустрічався з Іваном, але читав його твори в українській газеті. Згодом зустрів його в Бухаресті в редакції

часопису «Новий вік», що містився на Площі «Каса скентеї», – там він працював разом зі своєю дружиною Іриною.

Про творчу діяльність Івана Ковача писали та будуть писати письменники, науковці та журналісти, побратими по перу. Я хочу тільки згадати деякі думки та враження наших українських письменників з Румунії, а головню Степана Ткачука, Михайла Михайлюка, Івана Кідешука, деяких кореспондентів «Вільного слова» та Чернівецького університетського професора Володимира Антофійчука.

Степан писав про Івана Ковача в збірці «Слово про побратимів» «Есе і Карби» так: «Іван Ковач – винятковий поет... Поезія Івана Ковача втілена в краси квітів, пташиного щебету, кольорові веселки, поцілунків вітрів та бур, пісень вод, непостійності хмар, жіночої милостивості, стійкості гір, радощі і смутку літ, чарівності красунь і грацій метеликів, усміху землі і хмурості неба, надій світанків і розчарувань присмерків...»

Ми ніколи, хочай нагод було досить, не бачили Івана Ковача засмученим. Він завжди веселий і спокійний.

Кажуть, що Іван Ковач письменник сюрпризів. Але він знає добре, для кого і про що писати.

Іван Ковач – Пікассо нашої літератури, а його поезія сповна підтверджує нашу думку.

Знаменитий наш письменник, критик та журналіст Михайло Михайлюк пише в книжці Івана Ковача «Де корінь, де поверхня», нові і вибрані – оброблені вірші, про автора («еретик» у поезії), так: «Поезія Івана Ковача сповідальна, навіть ностальгійна, навіть вузькотематична в тому розумінні, що вона не звертається до філософських проблем. Це поезія особистого «мікрокосмосу», в якому на першому місці власні переживання, роздуми про власну долю та її можливості дороги з батьківської хати, з дитинства у світ широкий».

(Продовження на 17 стор.)

Степан БУЧУТА

Духовна пожива**ПРО ЧЕСНОТИ**

Чеснота – це дар Божий, якого чоловік може отримати від народження, або може здобути його протягом всього життя. Є різні дари або чесноти, з якими людина приходить на цей світ без ніякої праці. Можемо стверджувати, що одні люди родяться гарними, здоровими, мудрими чи співаками, будучи Богом обдаровані. Усі ці дари Христос назвав талантами. Талант є грошова одиниця, яку кожна людина отримує, коли приходить на цей світ: *один отримує 5 талантів, другий – 2, а третій – 3* (Мт. 25). Крім цих дарів від самого народження, людина може здобути й інші

дари через власну працю та Божу поміч.

Нам відомо зі Святого Письма про дар зіцлення, дар пророкування, дар апостольства, дар молитви та інші дари, отримуючи які людина має духовну радість. Усі ці чесноти є висновком людського зусилля. Але дав Бог одним людям великі чесноти без того, щоб вони докладали великих зусиль. Св.Силуан Афонський описує, що він мав дар молитви із молодості без тяжкої праці. Всі апостоли отримали від Бога дар апостольства без їхньої заслуги. Апостол Юда отримав від Бога дар апостольства та дар чудотворення, хоча Христос знав наперед, що він Його зрадить.

Дуже важливо для кожного з нас, які отримали від Бога чесноти, ставити собі запитання: чи ми працювали, щоб здобути ці дари. Треба також усвідомлювати той факт, що Бог нас обдарував дарами, але ми не повинні ними гордитися, а використовувати їх на нашу поміч та на поміч нашому ближньому. У такому контексті Св. Ап. Павел зауважує коринтянам (I Кор.13), що всі надприродні дари, з якими одні хвалились, не мають цінності без любові.

Святі Отці та всі святі стали святими через те, що мали одну чи більше чеснот. Одні мали чесноту молитви і молились багато, інші постели, інші були милосердні, та кожний з них змагався мати чесноту, або більше чеснот, щоб стати досконалим. Матінка Божа є одинока людська істота, яка була обдарована всіма надприродними чеснотами. За те ми, християни, звемо її *Чеснішюю за Хирувими* ...

отець **Іван ЮРЧА**

Краса марамороських сіл

Пейзажі, архітектура і ласкавість людей перетворили Мараморошину в єдину красу, притягаючи велике число туристів. Традиції із марамороських сіл зберігаються і сьогодні дуже старанно. Люди займаються з майстерністю дерева, теслярства і столярства.

Дерев'яні церкви і монастирі – це справжня діяльність мистецтва. Традиція дерева і сьогодні відома в Мараморошині. Сільська зона і життя села в Мараморошині – надзвичайні скарбниці. Символом марамороських сіл є дерев'яні ворота.

У Мараморошині і сьогодні можна побачити ворота і дерев'яні хати у селах з долини Косив і долини Мари.

Села з Мараморошини залишилися однакові, як під час наших прадідів, оберігаючи свою чарівність. Села відзначаються через красивість давніх хат з глини, із солом'яною покрівлею, і стали відомі як традиційні виробництва. Народна музика в Мараморошині улюблена для артис-

тів, котрі розвеселяють атмосферу, сповнену для життя.

Ім'я Мараморошини можна представляти із батьківщиною дерев'яних церков. Кожна стара селянська хата в Мараморошині є маленьким народним музеєм.

Традиції, народна майстерність, чудові пейзажі в марамороських селах стали відомими з погляду подорожування.

Знамениті Ворота Мараморошини, традиції і народна ноша представляють красивість села. Мараморошина приховує красивість, які можуть бути оцінені, проходячи та аналізуючи природне середовище.

Мараморошина – це область, яка зберігала одні з найкрасивіших звичаїв, зв'язаних із працею з циклу життя і свят. Мараморошина – це місце, де найліпше зберігаються стародавні традиції. Вона відображає красивість пейзажів, а особливо етнографічні і фольклорні середовища. Хто був і побачив Мараморошину, не забуде її ніколи.

Микола ДУТКА

ПАРУ НЕПОВНИХ СЛІВ ПРО ІСТОРІЮ МАРАМОРОЩИНИ

Мараморошина – це одна з мальовничих, найдавніших і найкрасивіших історичних регіонів, оберігаючи прадідівське придане з нашої країни.

Треба знати, що кожне місце, куди ти приходиш, наповнене історією і легендами. Походження країни показує давність цих місцевостей, а справа в тому, що румуни були завжди нащадками тих, що вперше називалися даками і римлянами, і це в першу чергу, вони зберігали це житло.

Між першими документами, які свідчать про кордони історичної Мараморощини, є XIV століття.

Ці границі залишаються незмінними до 1920 року, коли Мараморошина з правого боку Тиси відступила до Чехословаччини.

В 1930 року ці дві частини з Мараморощини уступлені Чехословаччині в 1920 році заходили під володіння Угорщини.

Під час Бурбесті Мараморошина була складова частина Дакії.

У другій половині XIX-ого століття

Мараморошина стала об'єктом історичних досліджень. Об'єктом історичних досліджень вважалося: заселення краю, поява волохів, церковна-релігійна організація і господарський розвиток.

За течією на правому березі-Закарпатська область, на лівому-повіт Марамуреш.

Із погляду Мараморощини визначні записки показують, що тут відбувалося інтенсивне життя.

Римляни полюбили Дакію, тому що була вона красива і багата країна. Мову, яку вони розмовляли, була латинська.

Інше багатство для Мараморощини є сіль – це багатство ще з дакійського часу.

У Мараморошині зберігалися зв'язані традиції: як люди будували собі хати, які прикрашали різними скульптурами, використовуючи давні елементи, одержані із спадщини.

Ще з давнини люди з Мараморощини наповняли життя і душу різними звичаями, які зберігалися і передавалися наступним поколінням. Ми ставимо собі питання звідки походить назва Мараморошина?

Назва «Мараморошина» дуже стара, тому що виписаних документів з тих давніх часів не було. Перший раз появляється в документах з 1199 року. Ця назва – Мараморошина – появляється в документах, написаних на латинській мові, грецькій, словацькій і польській.

Марамуреш появляється й у великих молдовських літописах Мірона Костіна і Грігоре Уреке. Одні кажуть, що походила б від слова керівник «Марус» із родів Маурус, котрі були в давнину тут, інші кажуть, що походила б з однієї мови, яка сьогодні не існує – Маріморуса, – яка в перекладі означає Мертве море, а інші мають на увазі, що річка «Мара» дала ім'я цій зоні.

Не востаннє марамороський історик Іоан Мігалі де Апша сказав, щоб ця назва походила від слова «мармур», який знаходиться і сьогодні в поселеннях Сичел, Борша, Кривий.

З 1400 року літопис Бонфініус підтримував, що в давнину Мараморошина мала назву «Мармація».

Так, як ти відчуваєшся зв'язаний тілесно і душевно, ті, котрі дали тобі життя, все ти залишаєшся явний тією місцевістю де ти живеш і народився. А ця місцевість, називається Мараморошина.

Мараморошина перенесла смуток тих часів, і надалі зберігає мову, звичаї і успадковані традиції.

М. Д.

«Явір, що в полі одинокий...»

Від імені копашильських українців і від мене особисто сердечно вітаємо нашого письменника, головного редактора газети «Вільне слово» з його 75-річчям життя. Щиро бажаємо йому здоров'я, сили і дальших успіхів на творчій ниві.

Іван Ковач – це людина, яка серед наших українців заслуговує велику честь і шану з боку своїх земляків і всіх людей, які признають його невтомний труд, вклад у літературу, освіту і культуру. Про нього було дуже багато написано і згадано в газетах, журналах, був визначений як поет високого таланту серед світових українців. Подумала і я собі в моїх словах про нього дещо нагадати, тим більше, що ми із рідного села.

Народився І. Ковач 29 серпня 1946 року в Банатському селі Копашиль Карашсеверінського повіту. Дитинство і семирічну школу провів у рідному селі разом з його сестрами – Марікою старшою і Василюю на 2 роки меншою.

Знаємо, що рідна земля починає з рідного села, окруженого лісами, берегами, фруктовими садами (яблунями, сливами, навіть більше – черешнями), як для дітей села була коліскою радощів, так і для Івана, як пізніше той рідний край описує у своїх творах «Чуга», в збірці «Оранжева балада»), куди весело і радісно ходили діти на Чугу, засаджену цілком черешневими садами, високими, колір їх червоний, ясний було видно далеко, пишалися на сонці і всіх вітали. Потім у Сігеті кінчає україн-

ський ліцей, там мав колег з Мараморошини й Буковини та Добруджі.

Після закінчення поступає до факультету іноземних мов Бухарестського Університету, український відділ – філологія.

В рідному селі ми ходили до школи разом (після IV класу я продовжила учитись в румунській школі в повіті Тіміш, там я мала родину, а потім і ліцей там закінчила. (Моя мама казала так: що я буду робити з українською школою, де буду працювати?), хоч я дуже любила пізніше рідну мову.

Як односельчанка І. Ковача пригадую і пам'ятаю його гарного, високого, серйозного молодого хлопця. Ще з ліцею його думка і мрія була стати творцем, майстром виразних слів. Під час канікул повертався в Копашиль, проходив вулицею до рідні, дідуся-бабусі, до двоюрідних сестер, братів Василя Баршая, який теж став поетом, проходили разом з головою схиленою вниз, наче в задумі. Певно, пробуджували багато симпатій з боку молодих дівчат, колег, які думали добре – це письменні молоді хлопці, розмовляти не можна з ними.

Літературний дебют Івана Ковача появився на сторінках часопису «Новий вік» (1966 р.), потім у журналах, пізніше і в часописах інших країн за межею Румунії.

Про творчість нашого поета для нас дуже важко описати, згадати всі його видані збірки – про його поетичний світ. Завжди його побратими по перу, критики дуже гарно в часописах писали про видані

твори, збірки, як шанувальники його поезії, прози.

Читаю поета С. Ткачука: Іван Ковач в нашій новій літературі одинокий, немов «Явір, що в полі одинокий».

Письменник І головний редактор Михайло Михайлюк писав: «Лірика І. Ковача зображена гучними, пишними епітетами, символічними метафорами». Писав про гарний вірш «Три берізки».

Проф. Іван Кідешук писав теж: «Поезія поета: Універсальна її тематика глибока і філософська». Його діяльність разом з іншими колегами з редакції заснували СУР в Бухаресті. Працював як радник у Міністерстві освіти, боровся, щоб українські діти мали всі права, відкрив новий шлях для учнів. Потім боровся, щоб газета «Новий вік» не пропала, а перетворилася на «Вільне слово» – старалися разом з дружиною Іриною Петрецькою-Ковач, за що для них велика честь і слава. Він член Спілки письменників Румунії і член Національної Спілки письменників України, отримав багато премій і нагород, Лауреат премії ім. Юрія Федьковича (Чернівці). Був і є відомий український поет. Головне те, що його оцінив світ і нагородив, і це не тільки його особиста гордість, а всіх наших українців, бо не так вже багато між українцями таких людей. Бажаємо від щирої душі: здоров'я і все щасливе для вашого життя.

На Многая Літ!

Анна БЕРЕГІЙ

Вельмишановний Пане Редакторе Іване Ковачу,

Останнього часу я написав три вірші «Хто випадково бачив Негостину», «Життя» і «Час із роками пролетів» – цей останній вірш присвячую всім тим, які через різні причини розійшлися і пішли у світ різними дорогами, але в яких перша любов не пропала...

Я дякую Вам щиро за те, що Ви, Пане Редактор, надрукували мій вірш «Грім і град». Цей вірш дуже, дуже сподобали мої односельчани, яким град не раз і два засудив їхню пшеницю на смерть...

Так, що поезію «Грім і град» сільські люди дуже-дуже полюбили.

Чув, що ви не так добре чується із здоров'ям, що воно трішки не таке, як треба би було.

Але я звертаюся до Господа і до Його Сина і Духа Святого із молінням, щоб підкріпив його, щоб осяяв ще його своєю милістю і зробив би так, щоб воно ще довгі роки процвітало, а Ви щоб раділи ним так, як радіють своїм довгим летом журавлі...

А тепер, на кінці мого листа, бажаю, щоб ця осінь яка вже почала де-не-де озолочувати на деревах листя і Вас би озолотила міцним здоров'ям і своєю такою осяйною красою!

А з моєї сторони – з нагоди Вашого 75-річчя – щастя Вам, добра, щоб не знати болю й зла!

З пошаною **М. ВОЛОЩУК**

Присвячую своїй любові Негостині

ХТО ВИПАДКОВО БАЧИВ НЕГОСТИНУ

Хто випадково бачив Негостину
Та її гарні чарівні сади,
Той мовби бачив всю свою родину
У сяєві безсмертної краси.

Той зміг побачить й ліс її казковий
На негостинським осяйним горбі,
Де виправляють голос свій чудовий
Щодня в обіймах лісу солов'ї.

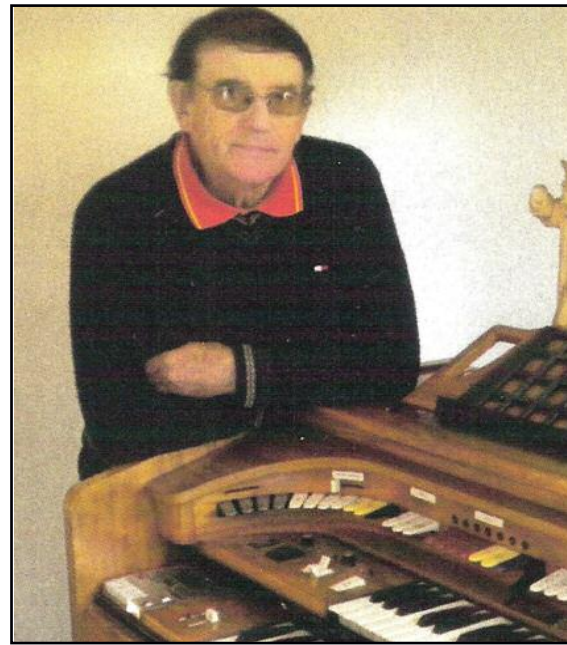
Зміг там би похмелитись красою,
З якою одружились ясени,
Зміг там би їм віддячитись собою
І в їхніх снах остатись назавжди.

Бо в Негостині кожна гілка сяє,
Кожна стежина, кожне деревце,
Вона гостей з усіх сторін приймає,
Бо любить оту зустріч понад все.

Бо Негостина таку душу має,
Що можуть в неї друзі всі ввійти,
Всі українці, яких так чекає,
Як журавлі весняної води...

Її пісні, які кінця не мають,
Лоскотуть своїм співом всіх сумних.
Вони всіх до любові направляють,
Всіх до єднань, не до розлук лихих...

Бо Негостина є для всіх, як свято,
В якому прославляється Христа,
У неї діл прекрасних є багато,
Тому і є всім любя, дорога.

Не проміняв би я її нізащо
Під буковинським небом – осяйним,
Таку українку проміняти нащо, –
Вона подібна на Єрусалим.

Подібна і на інші дива в краю –
На квіти найчудесні, на блакить,
На симфонічну гру святого раю,
На те, що в небі всі віки горить...

Вона лише на доброту похожа,
На те, що недоходить до кінця,
Вона саме така, як Матір Божа,
Як її серце та її краса...

Тому, хто бачить світлу Негостину,
Радіє, як і українці всі,
Тому і я без жодного упины
Дарую всю свою любов лиш їй.

Михайло ВОЛОЩУК

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПЕРЕКЛАДАЧА

Міжнародні дні є приводом для ознайомлення широкої громадськості в питаннях, що викликають заклопотаність, для мобілізації політичної волі та ресурсів для вирішення глобальних проблем, а також для прославлення і зміцнення досягнень людства.

Мета Міжнародного дня перекладу – підтвердити, що професійний переклад, як ремесло і мистецтво відіграє важливу роль в досягненні цілей і дотриманні принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй, зближенні народів, сприянні діалогу, взаєморозумінні співпраці, забезпеченні розвитку та зміцненні міжнародного миру і безпеки.

Професійний переклад, який представляє собою перекладення літературних і наукових праць, в тому числі технічного характеру, з однієї мови на іншу і включає письмовий та усний переклад і термінологічну роботу, незамінний для збереження ясності, позитивної атмосфери і продуктивності на міжнародній громадській арені і в міжособистісному спілкуванні.

Тому 24 травня 2017 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію A/RES/71/288 про роль професійного перекладу в зближенні народів, зміцненні миру, сприянні взаєморозуміння та проголосила 30 вересня Міжнародним днем перекладу.

30 вересня відзначається пам'ять святого Ієроніма – іллірійського церковного письменника, творця канонічного латинського тексту Біблії. Св. Ієронім вважається покровителем перекладачів. Ієронім був людиною могутнього інтелекту та вогняного темпераменту, багато подорожував і в молодості здійснив паломництво на Святу Землю. Пізніше він пішов на чотири роки в Халкидську пустелю, де жив відлюдником-аскетом. Тут він вивчав єврейську і халдейську мови, супутниками його маючи, за його ж власними словами, «лише скорпіонів і диких звірів». У 386 році Ієронім влаштувався у Віфлеємі. Саме тут протягом

довгих років він перекладав Біблію – Старий і Новий Заповіти на латинську мову. Одинадцять століть потім його версія була проголошена Тридентським собором як офіційний латинський текст Святого Письма (Вульгата). Крім того, вважається, що Ієронім був творцем глаголиці.

Згідно з популярною притчею, Ієронім вийняв скалку з лапи лева, який з тих пір став його відданим другом. У незліченних картинах святий Ієронім зображується вченим, сидячим в келії, пишучи, а поруч з ним лев. Головні роботи Ієроніма – латинський пере-

клад Старого завіту (з давньогрецької мови) і єврейського тексту Старого Завіту, а також редакція латинської версії Нового завіту. Ієронім помер 30 вересня 420 року у Віфлеємі.

«Поштовими конями прогресу» – так образно Олександр Сергійович Пушкін назвав перекладачів, значення професії яких у житті всього людства з часів руйнування Вавилонської вежі величезне, хоча і непомітне. Але ж без перекладачів багато творів літератури і кіномистецтва, досягнення науки і техніки були б недоступними, люди з різних країн не змогли б спілкуватися між собою...

Але тільки у 1991 році у перекладачів з'явилося своє професійне свято: Міжнародна Федерація Перекладачів (International Fédération Internationale des Traducteurs, FIT), яка проголосила 30 вересня Міжнародним днем перекладача (International Translation Day).

Сама FIT була заснована в 1953 році в Парижі і сьогодні об'єднує представників понад 100 асоціацій перекладачів з більш, ніж 60 країн по всьому світу, з метою обміну досвідом, корисною інформацією та зміцнення зв'язків між національними організаціями в інтересах їх перекладачів, а також для просування перекладу як професії і мистецтва.

Щороку заходи, що проводяться в рамках Дня перекладача (конгреси і конференції, корпоративні свята і просвітницькі акції, навчальні тренінги, круглі столи та семінари), присвячені певній темі. Так, у різні роки він проходив під гаслами: «Переклад – основа багатомовності і культурного різноманіття», «Відповідальність перекладача перед професією і суспільством», «Багато мов – одна професія», «Термінологія: слова мають значення», «Стандарт якості у багатоголосому світі», «Наведення мостів між культурами», «Переклад як міжкультурний зв'язок», «Об'єднаний світ – поза лінгвістичних бар'єрів», «Право на мову: основа всіх людських прав», «Мінливий вигляд усного та письмового перекладу», «Усний і письмовий переклад: поєднуючи світи», «Переклад: сприяння розвитку культурної спадщини в епоху змін» та ін.

Довідка

Існує багато міфів про переклади та перекладачів. Іноді здається, що вони суперечать один одному. У цій галузі спробували зруйнувати деякі з них.

(Дані взяті з відкритих джерел.)

(Продовження на 13 стор.)

Віктор ГРИГОРЧУК,
голова Яської філії СУР

Екзамені випускників учнів гімназійної школи восьмого класу

Випускний екзамен для випускників восьмого класу представляє собою особливість здобувати компетенції протягом гімназійного навчання. Екзамені мають головну роль у житті учнів, щоб стати людьми, громадянами суспільства.

Оцінювання, яке виконується викладачем, не треба сприймати помилково, які багато з учнів їх виконують, а потрібно рівно оцінювати з самооцінювання, з якої даємо собі справу із помилок, які ми робили, і не будемо повторювати в майбутньому.

Один екзамен може розвивати перед нами, як ми перевіряємо наші емоції і зберігаємо свою спокійність. Добрий приклад є випускні екзамені, на котрі учні можуть підготуватися як інтелектуально, так і психічно.

Після закінчення курсів випускники гімназії пройшли через багато емоцій, записуючись на

випускні екзамені, щоб оцінювати рівень знань, проходячи через важкий період через пандемію Covid-19. Період пандемії приніс багато змін стосовно організації екзаменів як для викладачів, так і для учнів.

Календар перевірки екзаменів розташувався між періодом 22 червня – 4 липня 2021 року, ставлячи і контестації, там, де учень був незадоволений своєю оцінкою.

Оцінка, отримана на випускному екзамені для учня восьмого класу, має головну роль для допущення до ліцейного навчання. На цьому екзамені було оцінено рівень культурних знань, який учень досягнув з V-ого до VIII-ого класу.

Після виставлення кінцевих результатів на екзаменах кожний учень, разом із батьками і класним керівником, мали доповнювати більшість опитувань, щоб вибрати бажаний ліцей.

Виховання і орієнтація професії мають визначну роль у житті кожного учня, тому що їм допомагають, щоб зрозуміти і розвивати вправність вибрати бажану професію. Викладачі повинні тримати постійний зв'язок із учнями, щоб підтримувати орієнтацію зв'язаної професії.

Можна зробити висновок, що випускні екзамені розвивають наших учнів, щоб вони ставали достойними молодого покоління, а виховання сприймалося тільки через навчання.

проф. **Микола ДУТКА**

Шановні українці й друзі України!

Від імені Світового Конгресу Українців вітаю вас із найбільшим національним святом – Днем відновлення Незалежності України.

30 років тому український народ здійснив мрію, за яку боролися покоління українців у діаспорі та на рідних теренах. Це незламне прагнення українського народу до свободи, яку вимушені захищати, як і українську державу від зовнішніх та внутрішніх ворогів.

На закордонні пригадаймо протягом радянської неволі масові демонстрації під посольствами Радянського Союзу, підпільні друкарні та газети, протестні акції, наукові дослідження та адвокаційні кампанії, які наша діаспора вела по всьому світі.

Саме зусиллями організованої діаспори незалежна Україна здобула швидке визнання країн Заходу у 1991 році, а також була забезпечена легітимність перехідного демократичного уряду після Революції Гідності 2014 року.

Українці діаспори виховували нові покоління українських патріотів з непохитною вірою та відданістю, готових здобувати і захищати свободу українського народу. І ця віра не згасла донині. У цей день згадаймо в молитвах тих, хто віддав життя за незалежність, та тих, хто сьогодні боронить Україну проти російського агресора.

Щодня наші громади продовжують невтомну працю задля свободи, успіху та європейського майбутнього української держави. Духовна

єдність поколінь українців в Україні та в діаспорі міцніє з кожним роком.

Перед всіма нами стоять великі виклики: подолання російської агресії проти України та українського народу, розбудова могутньої України та розвиток українського світу. Я пишаюся тим, що світове українство, об'єднане Світовим Конгресом Українців, пліч-о-пліч стоїть на підтримку українського суверенітету, національної ідентичності, державності та успіху України.

З Днем Незалежності України!

Слава Україні! Героям Слава!

Павло ГРОД
голова SKU

ВАЖЛИВА ПОДІЯ У КАРАШСЕВЕРІНСЬКОМУ ПОВІТІ

У кожному номері нашої української преси знаходимо новини українського населення, від Заходу на Схід і від Півночі на Південь. На чергу прийшла Карашсеверінська організація СУР, у якій 22-го серпня відбулася цікава подія, як відголос на заплановані кожного року заходи.

Тож сказаної дати у приміщенні СУР зішлись керівники організацій СУР, організацій молоді та жіночої організації, щоб відмітити важливу подію європейського значення, – це відмічення „Незалежності України“.

Засідання відкрив Іван Лібер, голова повітової організації, який висловив мету організації перед присутніми, а потім дав слово заступнику голови СУР Карашсеверінської філії професору Михайлу Бобику. Присутні почули коротку історію про незалежність України. Для цього була використана нова карта України, роль цієї країни, стосунки із іншими країнами, зокрема із сусідніми країнами, а особливо відносини із державою Румунією, в тому числі із організацією СУР.

Запрошені виразили запитання, на які отримали належні відповіді.

У другій частині зібрання виступив мішаний хор „Голос українців“, колектив якого роками нагрівав людські серця, після місії гурту „Зелена ліщина“.

Даючи тон для пісень, керівник цього колективу зазначив, вав гарячу охоту хористів співати пісні, з якими давно уже не виступали. На обличчях хористів увесь час появлялися рухи намагання співати.

Це пісні на музику Івана Лібера, слова Юрія Павліша „Живи, українська родино“, „Банати, Банати“, „Марамуреш“ та багато інших пісень заповнили серця співаків та слухачів на довгий час, а диригент колективу не міг бути без сліз, які вели його думки дорогами життя, поки дійшли до присутніх слухачів і, можливо, до інших любителів української пісні.

Іван ЛІБЕР

ДЕЩО ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЛІЦЕЮ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У Марамороському повіті в місті Сігету Мармаціей існує єдиний в Румунії український ліцей імені Тараса Шевченка. В цьому ліцеї навчаються діти з українських сіл Мараморощини, як: Кричунів, Луг над Тисою, Верхня Рівна, Бистрий, Вишівська Долина, Красний, Кривий, Рускова, Ремети і Поляни.

Український ліцей був заснований під час другої світової війни 1944 році і його першим директором став Павло Кушнір. Після цього 1949 р. був заснований український педагогічний ліцей імені Тараса Шевченка, який проіснував до 1966 року.

Від 1966 року до 1990 року працював при ліцеї Драгош Воде – український відділ. Від 1990 року був заснований відділ при педагогічному ліцеї «Реджеле Фердинанд» («Король Фердинанд»).

Упродовж 23 років український педагогічний ліцей імені Тараса Шевченка випустив понад 650 викладачів та вихователів.

На даний час офіційно акредитовані такі спеціальності, як: педагогічний відділ, природничий відділ та математика-інформатика.

У жовтні 2019 р. був актуалізований філологічний відділ, який дає можливість фун-

кціонувати і набирати учнів за даним фахом. Слід зазначити, що від 10 жовтня 2019р. функціонує дошкільне навчання з типу продовженого дня.

Для процесу перетворення українська спільнота Мараморощини та всієї Румунії повинна зрозуміти, що українська освіта відіграє особливу роль, її треба підтримувати і сміло надавати дітям на навчання через те,

що терміново треба зберігати національно-культурну ідентичність, а з іншої сторони, наша держава потребує фахівців з української мови.

Директор педагогічного ліцею імені Тараса Шевченка Василь Куреляк представив ситуацію ліцею на 2020 -2021 рік: два класи – IX А, IX Б, спеціальність учитель-вихователь і філологія, два класи X А, X Б, спеціальність учитель-вихователь і філологія, один клас XI А, спеціальність учитель-вихователь, два класи XII А, XII Б, один зі спеціальністю учитель-вихователь, другий – природознавство, одна група – городчик, спеціальність українська. Всього навчаються 172 учні.

Протягом року учні ліцею ім. Тараса Шевченка беруть участь на олімпіадах та на конкурсах української поезії.

Український ліцей імені Тараса Шевченка має гарну співпрацю з міністерством освіти Румунії та міністерством освіти України.

Цей ліцей став важливим здобутком української меншини щоб майбутні покоління знали зберігати історію, традиції та щоб знали спілкуватися на своїй рідній мові. Український педагогічний ліцей носить ім'я великого українського поета, генія Тараса Шевченка.

Микола ДУТКА

У Бухаресті відзначили ювілей українського поета Івана Ковача

Комісія з питань культури Союзу українців Румунії 7 вересня 2021 року провела культурний захід, приурочений 75-річному ювілею відомого українського поета, прозаїка, літературного критика, журналіста, культурного діяча, головного редактора україномовної газети «Вільне слово» Івана Ковача.

У заході взяли участь голова СУР Микола-Мирослав Петрецький, заступник держсекретаря Департаменту міжетнічних відносин Амет Аледін, члени Бухарестської філії СУР, колеги, друзі, знайомі. Присутні говорили про життєвий

результатом невтомної праці членів СУР. «Хочу запевнити вас усіх, що Департамент міжетнічних відносин був та далі буде лояльним вашим партнером, тому що це його місія, але і тому, що його працівникикладають багато душі у те, що роблять, так як поступають і члени громад нацменшин. Моє прохання: далі розмовляйте рідною мовою, спілкуйтеся нею та пишiть рідною мовою, бо вона є основною ознакою існування певної етнічної громади!», – додав Амет Аледін.

і творчий шлях поета та про його великий внесок у розвиток української літератури та українства Румунії. Через стан здоров'я ювіляр Іван Ковач долучився до події лише по телефону.

Голова СУР Микола-Мирослав Петрецький відмітив той факт, що творчість пана Івана Ковача відома як в Румунії, так і за її межами та висловив свою вдячність за роль, яку відіграв пан Ковач у його кар'єрі: «Хочу привітати пана Михайла Трайсту та членів Комісії з питань культури СУР за те, що проводять такі цікаві культурні заходи, показуючи наше багатство, а головню тих людей, які збагачують нашу культуру. Дуже добре, що ми їх відзначаємо коли вони ще в житті. Пан Іван Ковач близький мені не тільки з тієї точки зору, що він моя родина, але й

тому що він разом з паном Степаном Ткачуком, Михайлом Михайлюком, Миколою Корсюком довели мене до того, щоб я сьогодні виступав у цій якості перед вами, за що я їм дуже вдячний».

Заступник держсекретаря Департаменту міжетнічних відносин Амет Аледін подякував керівництву СУР за запрошення на заходи, які, на його думку, збагачують духовну цінність громади зокрема у таких сферах, як культура, література, освіта, театр тощо, всі ці події будучи

Про значну роль пана Івана Ковача у розвиток української літератури, і не лише, розповіла головна редакторка літературного журналу «Наш голос» Ірина Мойсей: «Хочу сказати, що взагалі про місце і рівень пана Ковача як митця, як письменника годі говорити, тому що скільких б добрих слів не було сказано, на рівні, на горі української літератури в Румунії, він знаходиться на вершині. Зараз готується до друку ювілейний збірник 75-річчя Івана Ковача, який буде

містити дуже багато літератури стосовно творчості пана Ковача і цікаве саме те, що можна буде прослідкувати творчість письменника через призму літературної критики, через призму

поглядів його побратимів, друзів, колег, якраз усю еволюцію письменника, як він розвивався. Дуже часто говориться про пана Ковача з акцентом-поет. Хочу сказати, хоч й мало згадується проза пана Ковача, вона вартує дуже багато уваги, це глибока і дуже сильна проза. Хочу наголосити кілька аспектів, що пан Ковач, не тільки як творець, вніс свій великий внесок в українську літературу, вартує загадати і те, що він очолював літературний додаток «Нового віку» протягом майже 10 років, і це стало підґрунтям того, що народився 1990 року літературний журнал «Наш голос».

Яка б була доля, чи появився б «Наш голос» без цього літературного додатку, сьогодні важко сказати. Ну, але як кажуть, «Історія не терпить умовних правил». 29 серпня 1946 року в селі Копачеле Караш-Северінського повіту Румунії народився Іван Ковач, який пішов своїм шляхом, творчим шляхом, шляхом митця, шляхом культурного діяча. І сьогодні мені дуже шкода, що його немає серед нас, тому що він надзвичайно цікавий співбесідник, він надзвичайно цікава людина, начитана людина, з якою дуже цікаво спілкуватися. Будемо сподіватися, що справи підуть добре і ми зустрінемося, можливо на його 80-річний ювілей, коли ми відсвяткуємо всі разом з паном Ковачем».

«Українська література в Румунії, відома від Києва до Нью-Йорка, багато в чому завдяки поетові Івану Ковачу, але і прозаїку. Проза Івана Ковача теж поетична. Іван Ковач зламав деякі шаблони, відкрив нові шляхи. Він отримав три нагороди Спiлки письменників Румунії, премію імені Юрія Федьковича, відзнаку від Національної спілки письменників України. Іван Ковач – велика особистість нашої літератури. Він заслуговує всіх похвал, але перш за все ми повинні читати його твори, бо лише так насправді можна цінувати письменника», – відмітив, між іншим, головний редактор часопису «Український вісник» Михайло Михайлюк.

Редактор літературного журналу «Українські відлуння» Корнелій Ірод уточнив той факт, що хоча пан Іван Ковач проявив себе як поет, дві з трьох надані йому премії Спiлкою письменників Румунії були за його прозові твори.

(Продовження на 11 стор.)

Христина ШТИРБЕЦЬ
Всесвітня служба радіо Румунія

У Бухаресті відзначили ювілей українського поета Івана Ковача

(Закінчення. Поч. на 10 стор.)

Цікавим є і те, що поезії українського поета Івана Ковача перекладав на румунську мову, зокрема, румунський поет Іван Ковач.

Роман Паграшук, який працює у газеті «Вільне Слово» від 2001 року, згадав про роль Івана Ковача й у розвиток українського шкільництва Румунії, коли він був радником у Міністерстві освіти, а також згадав про його співпрацю з Радіо «Свобода» («Вільна Європа»), Національним інформагентством «Укрінформ» та Національним Радіо України. Про його здобутки у царині української літератури розповіли також письменник Михайло Трайста та редакторка газети «Український вісник» Тереза Шендрою. На культурному заході була при-

сутня дружина письменника – Ірина Ковач, яка теж працює в газеті «Вільне слово». Вона прочитала кілька гарних віршів Івана Ковача. Читали з творів пана Івана Ковача також Василе Тома, Тудорел Чоботару та Михайло Трайста.

Ювіляр Іван Ковач подякував присутнім по телефону за честь і увагу до його особи та спонукав їх далі шанувати творче слово: Ювіляр Іван Ковач подякував присутнім по телефону за честь і увагу до його особи та спонукав їх далі шанувати творче слово: «Вельмишановні друзі, дорогі колеги! Дякую, від щирого серця дякую проводу Союзу українців Румунії, зокрема його голові і депутату Парламенту пану Миколі-Мирославу Петрецькому, а також голові Комісії з питань культури нашого Союзу пану Михайлу Трайсті за організований сьогодні захід, присвячений моєму 75-річчю, зичу благополуччя й подальших Господніх днів у житті і творчій праці учасникам нинішньої культурної акції. На многії і благії літа, дорогі друзі, шанувальники творчого слова; зичу всім невпинного і якнайвищого, такого втаємниченого, творчого

неспокою з тим, щоб дедалі більше процвітала й багатіла творчість письменників бухарестської української літературної школи! Але ж щодо осіб, як кажуть, вода стікає до останньої капельки... Отже, по-тичинівському, живім-живім, красуймося, триваймо, дорогі брати активісти нашого СУР-у, дорогі побратими, дорогі брати і сестри. На все добре, на все найкраще, шановні пані і панове!»

Далі пан Іван Ковач прочитав свій вірш «Сон»:

СОН

*Робилося, що вік із нетрів,
із бору вийшов, мов кабан той,
а білі ікла, мов багнети,
рубали ніч... І в барабани*

*десь збоку промені вдаряли,
і йшла до неба галерея
рослин багатством, а маршали
беззастережно Прометесм*

*один одного йменували,
й до скелі цвяхами легенди
і руки, й ноги прибивали –
за безцінь, жодні дивіденди...*

*І йшов по стежці перебендя,
і мігреневий, і подертий,
в руці тримав життя компендій –
вертепник, швендя щиросердний.*

*Й робилося, що швенді навстріч
ішли бульвари, автостради,
на площі світу в марнославстві
чекали гноми в добрій раді.*

*А з-під землі, немов на заклик,
вертались армій динозаври.
Над ними – неміч, крик, журавлик,
над ними лаври і литаври...*

*А ліс до них навскіс, мов доля,
себе несе законом жарту...
Й алфавіт світу ставить волю
на свій початок на асфальті.*

*Й робилося, що швендя мріє,
що він лиш корінь, не лелека...
В асфальт уп'явся і радіє,
що з нього виросте смерека.*

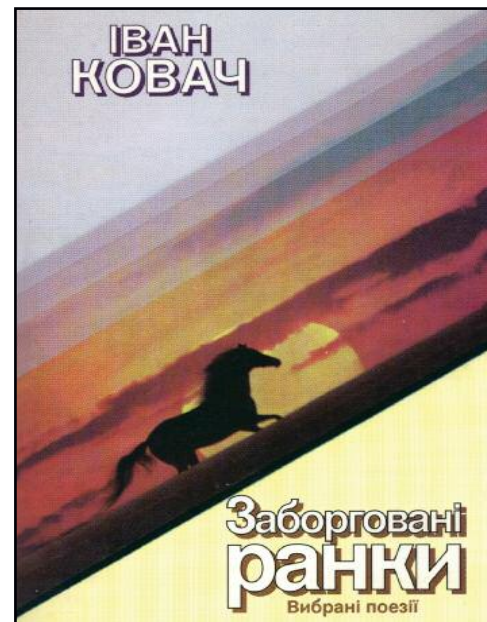
Члени Союзу українців Румунії побажали панові Івану Ковачу міцного здоров'я, довгих та гарних років життя, успіхів у його благородній місії та проспівали йому по телефону «Многая літа».

Народився Іван Ковач 29 серпня 1946 року в селі Копачеле Караш-Северінського повіту Румунії. Початкову школу закінчив у рідному селі, а середню освіту здобув у Сігетській українській школі, закінчив українське відділення факультету іноземних мов Бухарестського університету (1969). З 1970 року працює в газеті «Новий вік» (тепер – «Вільне слово»), спочатку як літературний редактор, а відтак – як головний редактор.

Дебютував віршами 1966 року в газеті «Новий вік». Друкувався також у колективних збірниках «Ліричні струни» (1968), «Наші весни» (1972), антології «Балада місця» (1975), літальманасі «Обрії» (1979- 1989), літературному журналі «Наш голос», в «Антології української поезії в Румунії» в

перекладі на румунську мову (2000) та в часописах України («Літературна Україна», «Київ» та інших), Німеччини, Югославії США та ін.

Іван Ковач – автор збірок віршів «Поезії» (1972), «Рівнодення» (1975), «Зав'язь» (1978), «Чоло самітності» (вибрані поезії в перекладі на румунську мову, 1980), «Диво» (1981), «Життя без ком» (Премія Спілки письменників Румунії, 1985), «Остаточні світанки» (1988), збірки новел «Явір, що в полі одинокий» (1974), повісті «Чуга» (Премія Спілки письменників Румунії, 1977) – Видавництво Критеріон, Бухарест, та поетичних томів «Заборговані ранки» (Вибрані поезії) і «Гліссандо» (Видавництво Мустанг, Бухарест, 2000, і, відповідно, 2001) та «Право на сум» (Видавництво Мустанг, 2003), «Оранжева балада та інші новели» (Видавництво «RCR-Editorial» (Премія Спілки письменників Румунії – 2006 р.), «Потойбіч рубінових небес» (Видавництво «RCR Editorial, 2009), збірника літературно-критичних статей «Сміються, плачуть солов'ї...» (Видавництво «RCR Editorial», 2010, другий том - 2013), «Де корінь, де поверхня...» (Вид. RCR Editorial, 2013).

Лауреат Премій Спілки письменників Румунії (1977, 1985, 2006), Чернівецької обласної премії імені Юрія Федьковича (2016). Нагороджений Грамотою Кабінету Міністрів України (2001), Почесною Грамотою і Золотою медаллю Товариства «Україна – Світ», медаллю Національної спілки письменників України "Почесна відзнака" (2020). Іван Ковач – член Спілки письменників Румунії і Національної спілки письменників України. Протягом понад 20 років – голова Бухарестської Української Літературної Студії Спілки письменників Румунії, з 1973 року і по сьогодні – член Комісії національних меншин СПР, редактор багатьох книг та автор передмов до книг, кореспондент Радіо «Свобода» («Вільна Європа»), Національного інформагентства «Укрінформ» та Національного Радіо України, колишній старший радник Міністерства виховання та досліджень Румунії в питаннях освіти українською мовою та іншими слов'янськими мовами. Протягом 10 років – завідувач відділенням газети «Новий вік» та його «Літературним додатком». Іван Ковач – один з головних засновників Союзу українців Румунії (28 грудня 1989 року).

Бажаємо вельмишановному пану Іванові Ковачу міцного здоров'я, благополуччя, наснаги для реалізації найсмівливіших планів і задумів, тепла і любові друзів, довголіття і добра!

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА В РУМУНІЇ

Основним стержнем національно-культурного відродження українців Мараморощини та Румунії є рівень національної свідомості. Там, де вона відсутня, не можуть існувати українська мова, музика, культура, шкільництво, там зникає почуття національної свідомості. У даній праці особливу увагу приділено вивченню проблематики шкільництва українського населення Мараморощини, і не лише.

За часів Австро-Угорської імперії українське населення зазнавало національно-культурного гноблення. Наприкінці XIX – на початку XX ст. не існувало державних шкіл. Незначна кількість дітей навчалася в церковних школах. Наприклад, у селі Ремець (Ремети) у 1881 р. проживало 789 осіб і лише 30 із них знали грамоту. В усіх українських селах Мараморощини на той час спостерігався найнижчий рівень грамотності. У тодішніх церковних (греко-католицьких) школах діти українців, окрім навчання української, змушені були вивчати й угорську мову. Архівні відомості підтверджують існування у комуні Поєніле де Суб Мунте (Руська Поляна) у 1890 р. лише церковної школи. У 1881 р. у цій комуні проживало 3674 особи, з яких 62 знали письмо, а у 1890 р. із 4806 жителів села вже 495 володіли грамотою. Серед українського населення Мараморощини на рубежі XIX-XX ст. поступово збільшилася кількість осіб з освітою. Більшість здобувала початкову освіту, середню ж опановували небагато жителів. У селах Бочкою Маре (Великий Бичків), Лунка ла Тіса (Луг над Тисою) та Коштюй (Коштіль), де проживало багато угорців та євреїв, діяли школи з викладанням угорською мовою. Діти українців не мали змоги навчатися в цих школах. Навчання в школі села Коштюй (Коштіль) здійснювалося за освітньою реформою Йосифа II (1773-1783 рр.). Римо-католицька школа була заснована тут 1781 р. монахами. Навчання проводилося угорською мовою. У 1867 р. функціонувала семирічна школа для хлопців.

Українське населення повіту Марамуреш зберегло українську мову та культуру, незважаючи на те, що упродовж багатьох років не існувало української школи.

Після 1919 р. українські села відійшли до складу повіту Марамуреш, Румунія. Українські педагоги на початку 20-х років поступово відкривали українські початкові школи. Але 26 липня 1924 р. у Румунії був запроваджений закон, згідно з яким усі українці “стали” румунами, і почала проводитися румунізація всіх видів шкільництва, яка закінчилася у 1927 р. Даний законодавчий акт негативно вплинув на українське шкільництво не лише на Мараморощині і на Південній Буковині.

До початку Другої світової війни кількість неписьменного населення зменшилася. Українці здобували освіту румунською мовою.

Після Другої світової війни українське населення перебувало у культурному занепаді, що дуже позначилося на його подальшому розвитку.

Становлення комуністичного режиму і перебування до 1953 р. на території Румунії радянських військ деякою мірою (з політичної точки зору) поліпшило становище українського населення в державі. Національно-культурне життя українців Мараморощини поживалося, починаючи з 1948 р., коли були запроваджені закони стосовно національних меншин.

Перше повоєнне десятиріччя становить початковий етап національно-культурного відродження українців, що дало змогу відкривати українські навчальні заклади. Вже у

1944 р. була відкрита українська гімназія у місті Сігету Мармацій. Засновано Український ліцей, в якому навчалося 22 учні; директором закладу було призначено вчителя **Павла Кушніра**; навчальний заклад і гуртожиток знаходилися на вул. Аврам Янку, № 6, в місті Сігету Мармацій.

Українські школи почали з'являтися в усіх селах Мараморощини та Буковини, де українці проживали в більшості. У 1949-1950 навчальному році розпочав роботу педагогічний ліцей у місті Сігету Мармацій. Також у 1950 р. теоретичний і педагогічний відділи було з'єднано в один навчальний заклад, що дістав назву Український ліцей ім. Тараса Шевченка. Вже у 1951 р. у ліцеї відкрито перші українські гімназійні класи. На жаль, у 1960 р. педагогічні класи ліцею було приєднано до Румунської Педагогічної Школи, а теоритичні класи перейшли до Ліцею ім. Драгоша Води. Так сталося, що в 1966 р. був останній випуск Української Педагогічної Школи у місті Сігету Мармацій. У 1966-1990 рр. в Ліцеї ім. Драгоша Воде функціонували теоритичні класи з українською мовою викладання, із зменшеними ефектами (по 18 учнів).

Лише у 1990 р., при Педагогічному ліцеї ім. Короля Фердинанда, засновано паном **Федором Поповичом** перший 9-ий клас українського відділу, спеціалізація: вчителі. У 1992 р. на відділі педагогічних класів уведено

подвійну спеціалізацію: вчителі-вихователі. Вже у 1995 р. в румунському Педагогічному ліцеї функціонують 5 ліцейних класів з українською мовою викладання; засновано першу українську групу в Дитячому Садку №8; відновлено українські теоритичні класи в Ліцеї ім. Драгоша Води.

Вже першого квітня 1997 р. надано наказ міністра освіти Румунії про організування та функціонування освіти і вказано про відновлення Українського ліцею ім. Тараса Шевченка, як самостійного навчального закладу. На той час функціонували три початкові класи, один гімназійний та п'ять ліцейних класів. Директором ліцею призначено викладача музики Федора Поповича. На відкритті закладу були присутні президент Румунії

Еміль Константінеску, міністр освіти Вірджіл Петреску та міністр закордонних справ України Борис Тарасюк. У 1998 р. в теоритичних класах введено подвійну спеціалізацію: математика-інформатика. У 1999 р. засновано гуманістські класи, спеціалізація: бібліотекар-документарист. У 2000 р. засновано класи філології. В 2006 р. в грудні місяці директором ліцею призначено викладача математики **Михайла Кучичу**. Вже у 2012 р. у вересні директором ліцею призначено викладача фізики **Маріана Гербіла**. А в січні місяці 2013 р. обрано директором ліцею викладача математики **Касіана Піцуру**. У лютому 2019 р. призначено на посаду викладача географії **Василя Куреляка**, ви-

пусника Львівського національного університету ім. Івана Франка. Зараз в нашому навчальному закладі навчаються понад 152 учні та 22 дітей; в ліцеї існують 7 ліцейних класів – 4 педагогічного профілю, спеціалізація: вчителі-вихователі та 3 теоритичного профілю, спеціалізація: філологія (2 класи) і природознавство (1 клас) та дитячий садок.

Дидактичний колектив складається з 20 викладачів, з яких 18 українців і 2 румуни. На даний час працюють три доктори наук. Понад 90% педогогічних здобули I дидактичний ступінь. Усі навчальні дисципліни, крім румунської мови та літератури та англійської мови, викладаються на українській мові. В ліцеї існує 11 класних залів та 4 кабінети: української мови, румунської мови, інформатики та біології-хімії, бібліотека, спортивний зал, актовий зал, а також дитячий садок. Уперше в жовтні 2019 р. розпочав діяльність український садочок типу продовженого дня, де учні нашого закладу проводять педагогічну практику.

(Продовження на 14 стор.)

Василь КУРЕЛЯК

д-р географічних наук,
Голова Асоціації українських
учителів Румунії,
Директор українського ліцею в Сігеті

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПЕРЕКЛАДАЧА

(Закінчення. Початок на 10 стор.)

Ось приклади:

1. Будь-хто зі знанням двох мов може бути перекладачем

Переклад – це вміння. Це означає, що ви повинні присвятити певний час на ретельну практичну підготовку перш, ніж почнете гарно робити переклади. Також важливо мати гарні навички письма мовою перекладу, знати термінологію, вміти робити дослідження та використовувати автоматизовані системи перекладів. Тож, варто задуматися над тим, чи є вашим другом той, який десять років тому вивчав французьку в університеті, гарним вибором для перекладу вашого сайту?

2. Хороший перекладач може перекласти будь-який текст

В наших університетах студентам вкладають в голову саме це. Однак, це зовсім не так.

Це легко побачити на такому прикладі: чи замовили б ви написання технічної статті, договору юридичного характеру та маркетингового тексту вашою рідною мовою в однієї ж тієї ж людини? Швидше за все, ні, адже ці типи текстів вимагають різних навичок та освіти. Щоб зробити якісний переклад, треба не лише знати іноземну мову, але й бути добре обізнаним з предметом, про який ідеться в тексті.

3. Гарні перекладачі можуть перекладати в обох напрямках

Професійні перекладачі зазвичай перекладають лише на рідну мову. Швидше за все, це пов'язано з тим, що вони:

- є перфекціоністами
- знають іноземну мову на такому рівні, що бачать власні обмеження.

Звичайно, з цього правила бувають винятки, але, будемо чесними, – їх справді мало.

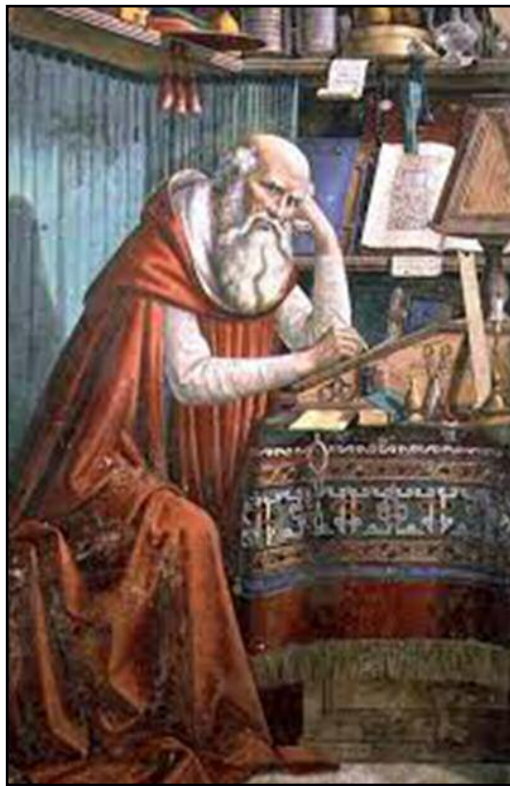
4. Довжина тексту оригіналу та перекладу документів повинна бути однаковою

Кожна мова має свою структуру. В одній мові треба використати більше слів, щоб

висловити певну думку, в іншій – менше. Українські слова є, зазвичай, довгими, ніж англійські.

5. Переклад не може бути високоякісною копією

Здається, це дещо суперечить тому, про що йшлося вище, однак, насправді, це не так. Головне – знайти гарного перекладача, який спеціалізувався б на темі вашого тексту.

Перекладені (або, швидше, творчо адаптовані) рекламні матеріали можуть зберегти голос бренду, з урахуванням відмінностей місцевої аудиторії. Однак, такий переклад не може бути дешевим.

6. Ви можете одержати високоякісний переклад без спілкування з перекладачем

Гарні перекладачі задають питання. Вони не будуть одразу ж закидати вас купою питань і не будуть набридати вам, якщо зможуть

самостійно знайти відповіді, але завжди краще бути в контакт з своїм перекладачем чи керівником проєктів, якщо ви працюєте з агенцією. Іноді перекладачі знаходять помилки в оригінальних документах. Зрештою, лише кілька людей будуть читати ваші матеріали так ретельно, як особа, яка робить переклад вашого документу.

7. Гарний перекладач одразу ж зрозуміє термінологію та стиль, бажані для вашої компанії, і буде їх використовувати

Це може вас здивувати, але телепатія не входить до переліку вмінь та навичок перекладачів. Перекладач може припустити, яка лексика краще підходить для вашої компанії, але ж немає гарантії, що це припущення буде правильним. Особливо це стосується термінології. Іще одна важлива порада: завжди краще надавати глосарій та посібник зі стилю перед початком перекладу.

8. Ваші внутрішні спеціалісти завжди краще знають, які зміни треба внести до перекладу

З одного боку, ваші працівники можуть знати певні відомості, про які не знає перекладач. З іншого боку, коли справа стосується стилю, перекладачі зазвичай виявляються більш кваліфікованими, ніж ваша команда. Мені доводилося спостерігати безліч разів, як внутрішній редактор робив чисто смакові поправки чи навіть робив текст гіршим зі стилістичної точки зору. Це ще одна причина того, чому так важливо мати можливість обговорювати переклад безпосередньо з тією людиною, яка його виконує.

9. Вища ціна завжди означає вищу якість

На жаль, вища ціна не завжди є гарантією вищої якості. Купувати переклади не легко, адже зазвичай ви не можете оцінити якість і можете покладатися лише на постачальника послуг. Ще один варіант – найняти незалежного експерта, який допоможе вам обрати перекладача для вашого проєкту.

ДЕЩО ПРО РОЛЬ СІМ'Ї У СУСПІЛЬСТВІ

Перша форма організації для суспільства була сім'я. Вона є установою, на якій будується особистість.

Батьки є ті, котрі формують особистість дитини, дарують своїм дітям певні орієнтації. Сім'я, котра проживає у приємному середовищі, допомагає дітям рости до доброму спільності, з якого вона бере участь.

Батьки потрібні, щоб виявити свою любов до їхніх дітей, проходячи разом свій час і особисті співвідношення.

А. С. Макаренко сказав: «Сім'я – головний фактор відповідальності виховання. Сім'я проходить сьогодні через важку ситуацію, виявлену з точки зору економічних ресурсів».

Якщо в одній сім'ї існує спільність, повага і любов, там проблеми, які щоденно зіставляються, вирішуються у мирному способі.

Кожний член сім'ї повинен пристосовуватися до змін, які відбуваються в щоденному житті.

Найбільше суспільне багатство в сім'ї створює людина. Сім'я об'єднує людей, пов'язаних із спільністю побуту та відповідальністю, що ґрунтується на шлюбі.

Важлива роль у вихованні дитини відводиться в сім'ї. Тому що людина є суспільна істота, вона була сотворена, щоб жила в колективі.

Якщо ми хочемо знайти щасливий шлях в одній сім'ї, потрібно нам багато терпіння. Щоб зробити певну роль у суспільстві, сім'я потрібна виховувати своїх дітей, а для цього їм потрібно вирости і передавати ті цінності наступним поколінням.

Із давніх часів і до сьогодні, сім'я повинна сповнити головну роль у суспільстві. На жаль, на сьогоднішній день багато дітей виростають у безпорядних сім'ях.

Можна зробити висновок, що сім'я має вирішальну роль, щоб змінити суспільство через позитивний приклад.

Виховання повинно займати центральну роль у суспільстві, тому що людська культура не може існувати без сім'ї і школи.

Батьки повинні брати зв'язок із школою для того, щоб діти відчувалися у безпеці.

Народне українське прислів'я каже: «Без сім'ї немає щастя на землі».

Микола ДУТКА

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА В РУМУНІЇ

(Продовження. Поч. на 12 стор.)

Щороку найкращі учні ліцею завойовують премії на повітовій та Національній Олімпіадах з української мови та літератури. Велике число учнів беруть участь у різних шкільних конкурсах та змаганнях як на повітовому, так і на національному рівнях, що організовує СУР (декламування української мови). В ліцеї розгортаються щорічно різні виховні проекти та культурні заходи.

Так, що Педагогічний ліцей імені Тараса Шевченка продовж багатьох років сформувалась українська інтелігенція для всієї країни.

У Бухарестському університеті, на кафедрі слов'янських мов був відкритий відділ української мови. Це стало поштовхом для культурного зрушення. Після закінчення українського педагогічного ліцею багато випускників поступали до Бухарестського університету на відділ української мови. Вони мали великі можливості вивчати та вдосконалювати свої знання з української мови і літератури. Багато священників, які нині працюють в українських парафіях, навчалися у педагогічному ліцеї. Діяльність українського ліцею була добре організована. Всі педагоги – високоосвічені професіонали, деякі з них були відомими на той час науковцями. Більшість українських педагогів – політичні втікачі з України. Вони знайшли притулок та роботу на Мараморощині і започаткували новий етап відродження української культури й освіти. Піднесення освітнього рівня серед українського населення цього краю було основною метою діяльності українського педагогічного ліцею.

У 1949 р. побачила світ двотижнева газета «Новий вік» українською мовою. На початку 50-х років почали видаватися шкільні підручники, художня та інша література українською мовою. В українських селах засновувалися самодіяльні колективи, які зробили значний внесок у процесі національно-культурного відродження та розвитку українців Мараморощини. Вони організовували різні за масштабом конкурси української пісні й танцю. Драматичні колективи виступали в українських селах Мараморощини, ставлячи на сцені відомі українські п'єси та композиції.

Упродовж 1950–1958 рр. виходив цікавий двомісячний журнал «Культурний порадник», який зробив значний внесок у культурне життя українців у Румунії. Цей журнал припинив свою діяльність у 1958 р., що негативно позначилося на культурно-освітній роботі серед українського населення Мараморощини та інших регіонів.

На початку 60-х років процесові національно-культурного відродження українців у Румунії було завдано найбільшого за увесь час удару. Під тиском нової національної диктаторської політики в державі поступово почала скорочуватися кількість українських шкіл та класів. Так, якщо у 1958/59 навч. р. у Румунії налічувалося 83 початкові, 30 семирічних і 3 одинадцятирічні школи з українською мовою викладання, в яких навчалось,

відповідно, 7567, 2120, 333 учні, то на початку 80-х років уже не було жодної української школи.

У 1966 р. український ліцей у місті Сігету Мармаціей та інші українські навчальні заклади припинили свою діяльність. Закривалися також бібліотеки, не видавалися українські шкільні підручники. Таким чином, процес національно-культурного відродження та розвитку поступово згасав, що дало поштовх до посилення асиміляції та формування «гомогенного румунського народу».

Разом із занепадом шкільництва в українських селах Мараморощини згасала і українська культура. Почала поширюватися зневіра, страх перед системою. Процес денационалізації національних меншин у час комуністичного режиму Чаушеску найбільше спричинився до застою у сфері української духовності. Багато українців після 60-х років утратили надію на відродження традицій і культури та подальший національно-культурний розвиток, хоча конституція Румунії передбачала рівноправність національних меншин у місцях компактного проживання.

У 1970-1990 рр. асиміляційні процеси посилювалися. Деякі українські інтелігенти та їхні нащадки розмовляли виключно загальнодержавною (румунською) мовою, аргументуючи це тим, що будь-яка просвітницька діяльність серед українців Марамороського краю може негативно позначитися на їхній подальшій кар'єрі та особистому житті. В 1970-1990 рр. у Румунії було надруковано небагато книг українською мовою.

Другий етап національно-культурного відродження пов'язаний із крахом комуністичної системи. Падіння режиму Чаушеску 29 грудня 1989 р. – важлива подія для громадян Румунії. По-новому визначаються права національних меншин і впроваджується закон про їхнє рівноправ'я. Українські громади в Румунії скористалися наданими правами, створили товариства та організації, які б представляли їх перед державою. Так, 1990 р. у Бухаресті розпочав діяльність Союз українців у Румунії (СУР). Вона спрямовувалася на відновлення українського шкільництва, відродження та подальшого розвитку української національної культури, літератури, мистецтва в Румунії. Голова Союзу українців Мараморощини разом зі своїми помічниками активно займаються проблемами українського шкільництва, відродження українського педагогічного ліцею у місті Сігету Мармаціей. Представники СУР у Мараморощині плідно співпрацювали з головою товариства «Україна – Світ», в результаті чого був підписаний договір про прийняття до вищих навчальних закладів українців-випускників румунських ліцеїв. Завдяки цьому наприкінці вересня 1990 р. 40 випускників румунських ліцеїв приїхали навчатися в Україну – до Львівського, Ужгородського та Івано-Франківського університетів.

Відповідно, й інші крайові організації СУР проводили акції з відродження українських шкіл та мови. Найскладніші завдання постали

перед крайовою організацією Південної Буковини (повіт Сучава), де населення зазнало найбільшої асиміляції. Зокрема, банатська крайова організація СУР ставила мету відродити українську мову в українських селах Банату, а також зміцнити роль української православної церкви на території, де проживають українці.

Важливе значення для розвитку літератури та мистецтва має відкриття журналів «Вільне Слово» (перейменованого «Нового віку», «Наш голос», «Український Вісник», «Curierul Ucrainean», „Ecougi Ucrainene”, «Дзвоник». У журналах публікуються не лише літературні твори, а й інші праці, які, так чи інакше, сприяють національно-культурному розвитку українців. На початку своєї діяльності та на сьогодні СУР активно займався налагодженням нових румунсько-українських взаємовідносин з Україною.

У Румунії розуміли значення добросусідських відносин. Насамперед, велася робота для створення умов та гарантій щодо національно-культурного та освітнього відродження українців у Румунії і румунів в Україні. Румунське населення в Україні характеризується високою національною свідомістю, його чисельність у 1989 р. становила 135 тис. осіб. Більшість з них (96%) живе у Чернівецькій (100 тис. осіб) та Закарпатській (29 тис. осіб) областях. На початку 1997/98 навчального року в Україні навчалось румунською мовою 34,3 тис. учнів. У румунських поселеннях Чернівецької та Закарпатської областей діяли 88 та 11 шкільних румунських закладів.

На жаль, українцям у Румунії (чисельність яких становить 66,8 тис. осіб) вдалося відкрити у 1997 р. тільки один український ліцей імені Тараса Шевченка, де навчалось у 1998/99 118 учнів а на 2020/2021 навчальний рік вивчали на українській мові лише 172 учні.

Велике значення для розвитку національної культури мала підготовка та навчання молодих спеціалістів у вузах України. У майбутньому це дало б змогу виробити систему викладання українською мовою та створити на цій основі українські початкові і середні школи й ліцеї. Випускники українського педагогічного ліцею працюють у сільських школах. Частина з них вступає до вищих навчальних закладів. Нині в сільських школах українських сіл Мараморощини українська мова вивчається лише чотири години на тиждень. В шостих та сьомих класах викладається цікавий предмет «Історія традицій». Зазначаємо, що викладання релігії у шкільних навчальних закладах українських сіл краю не викладається українською мовою. Хоча навчальна програма передбачає викладання релігії на українській мові. Щоб зберегти українську самобутність у краї, треба відроджувати і розвивати українську культуру та українське шкіль-

(Далі буде)

Початок нового шкільного навчального року

Початок навчального року – це спілкування з друзями, учителями, це початок набирання нових знань. Після довгих літніх канікул наближається новий навчальний рік, де діти щасливі зустрінутися одні з одними.

Новий початок шкільного року – це новий шанс, що означає дорогу, якою діти вирушають з новими силами та із надією, що їм вдасться мати більше результатів, ніж у минулому році.

Початок шкільного навчального року – це день свята і довір'я, по-перше для дітей, викладачів і так само для батьків.

Перший день школи завжди радісний, тому що кожного року буває по-різному, і від року до року пригадаємо свої спогади, які відбувалися в школі. На кожному початку навчального року кожний із нас, чи ми учні, батьки, чи викладачі, надіємося що цей рік мав уповні бажань.

Початок навчального року для декого це і перший шкільний день. А для деяких підлітків це початок дорослого життя.

Школа відкриває двері до знань, в якій ми разом розвиваємося, навчаємося та розуміємо навколишній світ.

Перший шкільний день нам не можливо забути. Все нове, все цікаве, – це спілкування з багатьма учнями. Незважаючи на те, вересень означає кінець літнього відпочинку, у цей день починається новий етап росту, пізнання і цікавих подій.

Будь-який початок навчального року означає багато сподівань, емоцій для дітей, котрі поступають вперше соромливо у один шкільний зал. Учні покликані, щоб поважали школу, викладачі і щоб сприйняли через працю і серйозність навчання.

Шкільні роки – це свята, подорожі, дружба і, крім знань, у школі ми виносимо найцінніше – стати людиною.

Учні та вчителі втомилася від уроків онлайн та хочуть спілкуватися у класах. Але і в цьому навчальному році через пандемію учні повинні носити маску і поважати всі правила від міністерств здоров'я та освіти.

проф. Микола ДУТКА

ЩИРА ПОДЯКА НАШОМУ СУР ТА ЙОГО ОПІКУНАМ

Увівторок на 13-го липня, коли християни святкували святого апостола Павла, для учнів села Поляни було ще одне свято, свято похвали і оцінення їх зусиль у вивчанні української мови та участі у конкурсах читання-декламування української поезії.

З цієї нагоди голова Марагурської філії Союзу українців Румунії пан Мирослав Петрецький приніс для дітей відзнаки, матеріальні і грошові премії.

Із нашого села на цих конкурсах брали участь 37 учнів, з яких:

Школа н-р 1 – 17 учнів;
Школа н-р 2 – 9 учнів;
Школа н-р 4 – 10 учнів;
Ліцей Драгош Воде (Vișeu) – 1 учень.

На державному етапі конкурсу із Полян брали участь дві учениці – Богар Йонела – II-й клас і Курак Дарія – VII-ий клас. Обидві здобули перші місця у цій важливій конкурсі.

Подія вручення відзнак, дипломів і премій відбулася на подвір'ї приміщення філії СУР.

Пан Мирослав Петрецький привітав присутніх дітей, родичів і викладачів, поздоровив їх із гарними результатами у вивчанні української мови, а

потім особисто вручав учням відзнаки, дипломи і премії. Спеціально поздоровив учениць Богар Йонелу і Курак Дарію, які здобули перші премії на національному етапі конкурсу. Так само пан Петрецький подякував викладачам української мови і вручив їм дипломи і премії. На закінченні учні, викладачі і родичі подякували панові Петрецькому за оцінення їх праці, спеціально висловили їх подяку голові СУР, депутату панові Миколі-Мирославу Петрецькому за опіку, дбання про збереження нашої рідної української мови.

учитель Михайло МАЧОКА

ВСЛІД ЗА ХРИСТОМ

«Коли хочеш бути досконалим, піди, продай добра свої і бідним роздай, і матимеш ти скарб на небі. Потому приходи та й іди вслід за Мною» (Мт. 19,21). Цими словами кінчається відповідь Ісуса на питання одного молодика: «Учителю Добрий, що маю зробити я доброго, щоб мати життя вічне?». Не тільки питання, яке поставлене Ісусові, головне, не тільки Його відповідь дає нам багато подумати, але і ці останні слова відповіді Спасителя. Для спасіння, каже молодому, який поставив Йому запитання, потрібно не тільки відказатися всього земного, не ставати рабами земному життю, але і ходити за Господом.

Ці слова Спасителя, що треба ходити вслід за Ним, мають для нас духовне значення. Якщо Його апостоли і ученики залишали все, що мали і ходили за Ним по цілій Палестині, ми ідемо вслід за Господом, будши надалі у світі, але не рабами світу, живучи на землі, але думаючи і на вічне життя.

В одному місці з Євангелії Івана Спаситель пояснює, через одну притчу, як ходять за Ним ті, які вірують Його наукам: так, як вівці за пастирем: «Хто не входить дверима у кошару, але перелазить десь, той злодій і розбійник. А хто входить дверима, той вівця пастиря. Воротар відчиняє йому, і його голос слухають вівці; і свої вівці він кличе по іменню, і випроваджує їх. А як вижене всі свої вівці, він іде перед ними, і вівці слідом за ним ідуть, бо знають голос його. За чужим же не підуть вони, а будуть утікати від нього, бо не знають вони чужого голосу». (Ін. 10, 1-5). Ходимо вслід за Господом бо пізнаємо Його голос, маємо довір'я в Нього, і довіряємо Йому все наше життя, тому що Він Сам став прикладом для нас. Св. Іван Золотоустий каже, що дуже головне є замітити ці слова Спасителя: він іде перед ними, і вівці слідом за ним ідуть, бо знають голос його, бо всі пастирі, зі всієї історії світу ідуть за своїми вівцями, а Спаситель, як наш духовний Пастир, показує нам Сам дорогу, якою нам треба йти. Голос Його є для нас голос Євангелії, а двері, які ведуть до Нього, є Святе Письмо. Проповідь святих апостолів стає, через послання, які до нас дійшли, також поміччю почути голос Спасителя: «Бо наша Євангелія не була для вас тільки у слові, а й у силі, і в Дусі Святим, і з великим упевненням, як знаєте ви, які ми були поміж вами для вас. І ви стали наслідувачі нам і Господеві, слово прийнявши у великому утискові з радістю Духа Святого». (1 Сол. 1, 5-6).

Для нас йти вслід за Господом означає жити кожний день за Його заповідями, порадами, наукою. Тому Він Сам Себе називає світлом життя: «Я світло для світу. Хто іде вслід за Мною, не буде ходити у темряві, але матиме світло життя» (Ін. 8,12). Він дає нам сенс нашого земного життя в старанні дійти до Царства Небесного.

Але не всі можуть побачити у словах Євангелії найголовнішу науку, не всі можуть пізнати в словах Євангелії голос Спасителя: «Чому мови Моєї ви не розумієте? Бо не можете чути ви слова Мого» (Ін. 8,43). Ап. Павло пояснює, чому не може будь-хто порозуміти слова Спасителя – тому що: «Людина тілесна не приймає речей, що від Божого Духа, бо для неї це глупота, і вона їх зрозуміти не може, бо вони розуміються тільки духовно» (1 Кор. 2,14).

Тому і заповіді, які нагадує Спаситель юнакові (не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідкуй неправдиво, шануй батька та матір і люби свого ближнього, як самого себе) є заповіді для вичищення душі від злості. Часто думаємо, що можемо вибрати, викоринити злість з цього світу, ізолюючи вбивців, злодіїв у темниці, але забуваємо про насіння злості, яка знаходиться посіяна в нашій душі, і яку можемо вибрати, так, як бурян, тільки послухавши до Божих заповідей, а головне, слухаючи голос Спасителя, як голос Пастиря.

(Продовження на 17 стор.)

от. Маріус М. ЛАУРУК

Їхня мета була: школа і церква

ХРАМУВАННЯ ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА В ЛУГОЖІ

Наші православні українці з Банату зберігають свої звичаї, не забувають їх. В кожному селі, чи місті стоїть гарна церква, яка має свого святого, котрий охороняє людей, і раз на рік вони святкують його храмування.

Православні українці християни м. Лугож відзначили 25 липня ц.р. храмове свято Великого Князя Володимира. На жаль, не так, як минулими роками, бо через пандемію з різних причин, можна сказати, що на цей раз сумний був наш Св. Володимир.

Собор українських банатських священників і протоіерей отець Петро Росоха відправили святу Літургію двомовно – українською та румунською мовами.

Згадаю радісний момент: з боку парафії Корнуцела (Караш-Северін) прибула рано 21 особа з мікробусом – молоді жінки і дівчата, протесія разом із отцем Миколою Лало. Обходили Божий храм, співали молитви, тропарі Св. Володимира. Це були члени колишнього корнуцельського колективу «Барвінок», і молоді «барвіночки», всі одягнені в гарних українських вишиванках. Відбулася Божа Літургія, проповідь – на румунській мові. Після закінчення молитви, все за канонами церкви, були висловлені подяки. Перший звернувся до людей парох отець В. Бротней, потім звернувся з подяками і гарними словами отець протоіерей Петро Росоха, повчальними словами такою мовою, що зрозуміли всі. В церкві на Божій Літургії був присутній голова Тіміської філії СУР п. Юра Глеба. Він поздоровляв українців і з добрими порадами на рідній мові, сказав: «Хто має в душі рідну мову, той має і серце краще».

Було радісно почути в українській церкві нашу солов'їну мову з боку голови повітової Тіміської філії СУР.

Так українці Володимирського Собору, що є банатським центром віруючих українців, відсвяткували храмове свято, яке завжди згадує український Лугозький початок українства в Банаті. На жаль, нема вже тих, котрі твердо боролися, щоб рідна мова не пропала, а далі продовжувала жити в церкві на молитві! Їхня мета була: школа і церква.

Текст і фото
Анна БЕРЕГІЙ

Про мого колишнього колегу

(Закінчення. Поч. на 5 стор.)

«**А** про прозу Івана Ковача Михайло Михайлюк, каже: «щоб зрозуміти прозу Івана Ковача, навіть захопитися нею, треба неодмінно добре знати його поезію; він бачить дійсність очима поета, у новелах вага ліричної емоції – найголовніша і визначальна з художнього кута зору «Оранжева балада та інші новели» – дійсно проза поета в найкращому розумінні слова».

Іван Кідешук, новеліст, літературний критик, теж буковинець, пише про книгу Івана Ковача «Сміються, плачуть солов'ї...» або невичерпність духовних криниць української поезії:

«Портретист І. Ковач висвітлює постаті українських письменників, чітко й глибоко, як аналітик, критик та історик літератури, враховуючи художні течії, типологію, естетичні напрями, валентності тощо, не тільки теоретичним підходом до кожного з них, але й практично, зраками творів, які пропонує читачам для наглядності»...

Професор, музиколог, бувший директор школи в Копашелах І. Лібер в статті «До 75-річчя Івана Ковача», пише:

«У Копашилі він завжди був, завжди зустрічний гарячими, рідними українськими словами...».

Поява Івана Ковача в Бухаресті студентом, пізніше редактором, у його рідному селі Копашилі творили значне свято в його родині, серед селян...».

Упорядник, редактор і автор передмови до книги «Одкровення у Слові» не честь 75-річчя Івана Ковача Унів. Професор Володимир Антофійчук пише: «Видатний громадсько-культурний діяч, визначний український письменник Румунії, перекладач, видавець і журналіст, щирий, відданий друг України – це Іван Ковач...».

Адже він – член Спілки письменників Румунії і Національної Спілки письменників України, видавець і редактор багатьох книг, кореспондент Радіо «Свобода» («Вільна Європа»), власкор Національного агентства «Укрінформ» та Національного радіо України, один з ініціаторів заснування Союзу українців Румунії, багатолітній радник Міністерства виховання та досліджень Румунії з питань освіти українською та іншими слов'янськими мовами, очільник часопису «Вільне слово»... Іван Ковач – автор біля двадцяти поетичних і прозових збірок та книг літературної критики. Лауреат Премії Спілки письменників Румунії (1977, 1985, 2006), Чернівецької обласної премії імені Юрія Федьковича (2016). Нагороджений Премією Кабінету Міністрів України (2001), Почесною Грамотою і золотою медаллю Товариства «Україна-Світ», медаллю Національної Спілки письменників «Почесною відзнакою (2020)».

Наші співвідносини з Іваном Ковачем більш розширилися після Грудневої Революції (29-12. 1989 р.) коли заснувався Союз українців Румунії у Бухаресті, засновниками якого була і сім'я Івана Ковача (Іван та Ірина Ковачі).

Зустрівся я з Іваном в Сігеті з нагоди Першої Конференції крайового Союзу Мараморощини 10 лютого 1990 року.

Про першу Конференцію крайового Союзу українців Мараморощини головний редактор часопису «Вільне слово» Іван Ковач, заступник голови Тимчасового виконавчого Комітету Союзу українців Румунії писав: «Перший день, чудова днина й земля Сігетська на повні груди дише, наче тільки тому, що нині, 10 лютого, в Сігетському Ліцеї ім. Драгоша Воде відбулася знаменита подія – обрання Керівного Комітету Крайового Союзу українців Мараморощини. Опісля ми зустрілися на першому

З'їзді СУР, де було нас багато колег Сігетського ліцею, між якими на фотознімки і Юлій Лазарчук, тодішній працівник часопису «Вільне слово».

З Іваном ми довго працювали на користь українців Румунії на різних посадах керівних органів Союзу українців Румунії.

Ми разом були 2006 р. столиці у Хорватії, Загребі, де відбувався Форум Європейського Конгресу Українців, з якої нагоди ознайомили українські організації Європи про нашу діяльність. Голова Союзу Степан Бучута та генеральний секретар Іван Ковач запропонували Європейському Конгресі увійти у керівні його органи, в Комітети.

Іван Ковач працював у Міністерстві Освіти на посаді головного радника аж до пенсії 2010 року і ми разом брали участь на щорічних Олімпіадах Української мови, які відбувались на Мараморощині, на Буковині, в Тульчі і Банаті.

З Іваном Ковачем ми провели гарну культурну подію з нагоди 60-річчя Ювілею «Вільного слова» в Бухаресті 2009 року, це була важлива подія для всього українського населення Румунії.

Не можемо забути різні зустрічі українських письменників з читачами в Бухаресті, на Мараморощині чи в Банаті.

В Івана Ковача всі кореспонденти мають надію, що їх статті є добре оброблені і виходять із друку чистою українською мовою.

В цих гарних твоїх роках Ти, Іване, не забувай свою Чугу, як я не можу наше Хмелиця з Полян, де я колись там пас корову.

Після сповнення твоїх 75 років чекаю нову нашу зустріч з тобою у 80 твоїх роках, коли будемо мати іншу нагоду розповідати ще більше про наше минуле і про твої великі досягнення.

На многії та благії літа, Іване!

Бажаю тобі, Іване, міцного здоров'я, гарних і благих років провести разом із твоєю сім'єю, з дружиною, сином Лавріном та з внучкою Іванкою!

Будь щасливий, дорогий друже!

ВСЛІД ЗА ХРИСТОМ

(Закінчення. Поч. на 15 стор.)

Хто не старається змінити своє життя, зрозуміти, що не тільки земне життя є головне, той не буде ніколи бачити Спасителя, як світло життя, тому навіть з тих, які бачили і чули Ісуса Христа проповідуючи і роблячи чудеса, тільки маленька частина з них признали Його за Спасителя: «Світло на світ прибуло, люди ж темряву більше полюбили, як світло, лихі – бо були їхні діла» (Ін. 3,19).

Цей є для нас сенс відповіді, яку дає Спаситель в нинішній Євангелії; це означає йти вслід за Ним: визнавати Його, як Світло, яке дає сенс нашому життю, як Пастир, Який нас веде до Царства Небесного: «Ви – бо були колись темрявою, тепер же ви світло в Господі, поведіться, як діти світла, бо плід світла знаходиться в кожній доброті, і праведності, і правді» (Ефес. 5, 8-9).

Оголошення

Шановні читачі, кореспонденти, співпрацівники «Вільного слова», повідомляємо, що електронна адреса редакції змінюється. Наша нова електронна адреса:

vilne.slovo@uur.ro

Також візьміть до уваги, що ми будемо приймати кореспонденцію на стару електронну адресу лише до кінця поточного року.

МИТЕЦЬ ІВАН КОВАЧ СВОЇМИ ШЕДЕВРАМИ – ПРО СЕБЕ І СВОГО СУЧАСНИКА (В ЧЕСТЬ 75-РІЧЧЯ ПОЕТА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ!)

Поетика унікальної краси вглибинній і турботливій поезії Івана Ковача, українського поета Румунії та головного редактора часопису «Вільне слово» (що успадкував першу і єдину українську публікацію «Новий Вік»), вже більш, ніж пів століття, вабить незбагненною красою і таємничістю читачів Румунії та України своїми роздумами-шедеврами про небеса і життєдайний рай на землі, образи яких останніми роками часто друкуються на першій сторінці згаданого вище часопису на потіху всіх цінителів творчості. Закоханий в поезію, я не раз звертав увагу на сучасного ювіляра і його мистецьку навантаженість слова, семантичні, ідейні, символічні та музикальні валентності, якими визначається особлива вартість цієї рідкісної поетики. Крім цього відмічуємо, з самого початку, що поет Іван Ковач не з тих поетів, які просто радіють шанобливістю людей, що звуть їх поетами, тому що це звертання якесь „безбожне”, скаржиться поет, коли ми

були б „хіба щебетом/незабутнім, /хіба стернею/ у будні/ жароцокою, /хіба грудкою/ темноокою...” („Кажуть, що ми поети”). Неймовірно про поетів думає поранкова душа поетеси в прозі О. Кобилянської, що ніби „Бог сам (...) не міг займатися поезією і для того сотворив поетів», „А поезія – се мати всякої величі, всякої краси.” (Т.І, Чернівці, Букрек, 2013, „Поети”, с.248). Цікавий величальний відгук – планетарний – про минулість славних поетів появляється у Івана Ковача після доброї сотні років:

**Йдуть поети,
в яких є слова,
наче гроші-монети...
Ви, мої,
ви верніться ж
здаля,
бо не буде
без вас ні землі,
ні планети...** («Право на сум», – Ні землі, ні планети, с.52)

У справжніх поетів поруч величі й краси є ще незбагненна сила доброго впливу на здоров'я людини та планети, тобто

всеохоронної поведінки до дружньої життєдайної природи. Іван Ковач старається підняти свої вірші на п'єдестал майстерності, як рідкісний шукач та тлумач святого слова, полівалентного, і тому майстерність була для нього життєвою і творчою ціллю і силою.

Поетичний талант нашого ювіляра став у цілому його визначальною рисою поезії класичної структури та новітньої, викоханим верлібром і глибоким мисленням, поетичної прози і навіть шукача українських шедеврів з поезії найкращих поетів України, співців земельної та небесної „величі й краси”, так мило і незрівнянно замкнених у безсмертнім парадоксі Олександра Олеся „Сміються, плачуть солов'ї”, виданих двома томами в Румунії для широкого кола читачів – учнів, студентів, молоді та дорослих, якими наш поет закликає любити понад усе поезію – „матір” (О. Кобилянська) і духовну „ікону”, як називав її Емінеску.

(Продовження на 19 стор.)

Іван КІДЕЩУК,

Національна нарада вчителів рідної української мови

Для всіх викладачів 1 вересня означає початок нового шкільного року навчання. У повіті Констанца 1-4 вересня 2021 р. відбулася Національна нарада вчителів української рідної мови на тему «Роль освіти та місцевої державної адміністрації у збереженні української самобутності», організована Союзом українців Румунії, у партнерстві з Бухарестським Університетом і Міністерством освіти.

На урочистому відкритті були присутні Микола-Мирослав Петрецький – голова Союзу українців Румунії, депутат Парламенту Румунії, Амет Аледін – заступник державного секретаря Департаменту міжетнічних відносин, Петро Стоян – II-й секретар Посольства України в Румунії, Євгенія Петрова – голова

Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, Йоан Мунтян – заступник генерального шкільного інспектора Шкільного інспекторату Марамуреського повіту, Анжела Побожний – експертка з управління проектами, голови повітових філій СУР, директори шкіл, у яких викладається українська мова, учителі-методисти з України та викладачі української мови з Румунії. Протягом двох днів були обговорені головні теми шкільництва: нормативно-правові рамки нового навчально-

го року для рідної мови; стан україномовної освіти; роль директорів навчальних закладів, де викладається рідна українська мова; аналіз навчального процесу щодо предмета українська мова та література; механізми вдосконалення навчального процесу щодо викладання української мови/українською мовою в онлайн-середовищі і удосконалення комунікативних навичок рідною українською мовою, відповідно до тенденцій сучасної освіти.

Група викладачів-методистів (Євгенія Квітень, Людмила Пенюк, Анастасія Рошка, Анджела Морараш) із України представили різні методи щодо вивчення рідної мови у початкових класах і подарували шкільним інспекторам (Іллі Савчуку – Сучавський повіт, Михайлу Бобіку – Карашсеверінський повіт та Мар'яні Клемкович – Марамороський повіт) посібник для вчителів „Українська для всіх” (Як навчати тих, для кого українська мова не є рідною), автори М. Костюк, І. Хворостяний, І. Унгуляр, Вид-тво Юстон, Київ, 2021 р.

Роман ПЕТРАШУК

Сату-Маре

«Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність» – X-ий Міжнародний симпозіум

Міжнародний симпозіум «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність» дійшов до 10-го випуску. Цього року 10-11 вересня у місті Сату Маре відбувся Міжнародний симпозіум, організований Сатумарською філією Союзу українців Румунії – координатор Люба Горват, голова філії СУР повіту Сату Маре, у партнерстві з Повітовою радою Сату Маре, Сатумарським повітовим музеєм, Ужгородським національним університетом, Філологічним факультетом Клузького університету ім. Бабеша Бойоя, Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Бібліотекою ім. Петру Дулфу м. Бая Маре, Чернівецьким Благодійним фондом «Суспільні ресурси та ініціативи» і Національним телебаченням, Сатумарським місцевим телебаченням.

На урочистому відкритті симпозіуму були присутні Микола-Мирослав Петрецький, голова Союзу українців Румунії, депутат Парламенту Румунії, Тамаш Ференц Альтфаттер, префект повіту Сату Ма-

ре, Чаба Патакі, голова Сату-Марської повітової ради, Анатолій Полосков, голова Закарпатської обласної державної адміністрації, Василь Іванчо, заступник голови Закарпатської обласної ради, Габор Керескені, мер міста Сату-Маре, Лівіу Марта, директор Повітового музею Сату Маре.

У симпозіумі взяли участь представники Союзу українців Румунії (Василь Пасенчук – перший заступник голови СУР, Михайло Трайста – заступник голови СУР, Василь Бучута – скарбник, члени комітету та голови місцевих організацій філії СУР Сату Маре), партнерських установ та адміністрацій Румунії та України, викладачі, наукові співробітники та журналісти.

Роботи дводенного міжнародного симпозіуму проходили в кількох розділах з різних галузей румунсько-українських відносин. Ось декілька назв наукових доповідей: Приєднання Бессарабії та північної частини Буковини до складу СРСР: політико-дипломатичні та військово-пропагандистські підготовчі заходи – Сергій Гакман; Сучасні економіко-правові проблеми транскордонного співробітництва України з державами ЄС у сфері екологічного страхування – Йон Дубовіч, Тетяна Фомічева, Юлія Волковська, Святослав Дудюк; Українська діаспора як агент впливу у

розвитку добросусідських відносин Україна-Румунія – Ірина Ключковська; Освітня політика автономних урядів Карпатської України наприкінці 30-х років ХХ ст. – Ірина-Люба Горват; Роль кольору як складника художнього стилю українських письменників Румунії – Анастасія Вегеш, Українська класична поезія в інтерпретації Івана Ковача – Володимир Антофійчук; Ліризм та настроєвість автобіографічних творів Михайла Гафії Трайсти – Мар'яна Вотьканич; Текстоцентрична модель як основа підручника з української мови як іноземної „Ключ до України: міста і люди“ – Оксана Горда та ін.

Науковці з України звернули особливу увагу на українську літературу з Румунії, де була проаналізована творчість письменників Івана Ковача, Михайла Трайсти, Михайла Михайлюка, Корнелія Ірода, Миколи Корсюка і Корнелія Регуша.

Зміцнення румунсько-українських відносин залишається головною темою для наступних симпозіумів.

Роман ПЕТРАШУК

МИТЕЦЬ ІВАН КОВАЧ...

(Продовження. Поч. на 18 стор.)

У своїх віршах мрійник-поет звертає увагу на красу, велич, плодючість і любов та вічну зелень землі, де в таємничості кохаються людські ідеали нашого існування у взаємозв'язку зі світлими небесами, звідки все, що живе, черпає Божої благодаті:

Лечу,
де корінь
зве любов,
де мрія
виплела світанок,
де камінь
сльози ронить, кров,

де птах

вселяє в себе ранок. (Де птах вселяє в себе ранок, с.175)

Вірш „Де птах вселяє в себе ранок” носить мотто великого румунського скульптора Константина Бринкуша „Політ – яке велике щастя”, автора геніальної „Колони безконечності”, якою символізує безмірні сягання людини злетом думки. Митець І. Ковач зривається летом до початків зародження земельного існування, „де корінь/зве любов” до життя, бо коренем і любов'ю зростає символічно наш прадідівський рід і та мрія-надія „світанкова”, потіха та щастя, якими обростає „камінь” – скала,

що не раз вздовж історії ронили „сльози” та „кров” за витривалість міжнародних бур, якими насівались землею смуток, терпіння, муки й нещастя, кроваві, врятовані до кінця птахом-вісником нових мрій-надій, певне, жар-птицею, „що вселяє в себе ранок” світлого, сонячного спокою. Небесне світло Божої благодаті годує й охороняє отой життєдайний корінь, в якому поселилася на землі вічність, звідки й починає тріумф життя:

У корені –
Хіба живі джерела,
У нім ніхто,
Ніхто не вмере, –
У нім любов
В вівічних трелях
Розвіється
Й потай зітхне...(У корені, с.91)

(Далі буде)

ДРУЖНЯ ЗУСТРІЧ ОЖУР ІЗ СФУЖО

У Плані культурно-освітніх заходів на 2021 рік Організація Жінок Українок Румунії передбачила зустріч із представницями Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, що в місті Торонто, Канада.

Місяця квітня 2020 р. нам пощастило відновити зв'язки та працю з СФУЖО, особливо з п. Євгенією Петровою, першим заступником голови СФУЖО, тепер виконавча обов'язків голови, після смерті п. Анни Кісіль, як результат спільного бажання до співпраці, завдяки голові СУР, п. Миколі Мирославу Петрецькому.

Другого вересня ц.р. ми зустрілись в готелі "Капітол" в м. Жупітер, повіт Констанца, на заході "Роль української жінки у збереженні етнічної, мовної та культурної ідентичності", улаштованому ОЖУР у рамках СУР.

Голова ОЖУР п. Ледія Співалюк представила перед присутніми членкинями наших гостей, п. Євгенією Петровою та Інною Матвієць, головного спеціаліста відділу освіти України, редактора журналу "Вісник".

Перед тим, як почати, всі присутні затримали хвилину мовчання за тих, які відійшли у вічність, особливо п. Анни Кісіль та Іяни Дан, першого заступника голови ОЖУР. Захід проводився, враховуючи рекомендації влади в умовах зараження новим вірусом. Всі мали санітарні маски, уникали прямого контакту, зберігаючи дистанцію.

Після слова голови СУР, депутата в румунському Парламенті п. Миколи-Мирослава Петрецького, який сердечно привітав присутніх, побажав успіху нашій праці, приємно та корисно провести назначений час, пані Євгенія Петрова подякувала за запрошення, уточнивши, що це велике щастя зустрінутись з жінками-українками Румунії, запевнила всіх, що наша праця буде продовжуватися, а в майбутньому ОЖУР стане повним членом СФУЖО, вручила голові ОЖУР Лист подяки з нагоди 30-ої річниці відновлення Незалежності України, за співпрацю зі Світовою Федерацією Українських Жіночих Організацій. Привітала присутніх і голова Комісії соціальних проблем і сім'ї п. Ірина-Люба Горват, генеральний секретар СУР.

Голова ОЖУР п. Ледія Співалюк представила організацію, як складову частину СУР, згідно з 28-ою статтею Статуту СУР, головну мету та завдання, які стоять перед організацією для її здійснення, роль українських жінок у збереженні етнічної, мовної та культурної ідентичності, назвала заходи, які проводяться спільно із заходами СУР, заходи, проведені жіночою організацією, фінансовані СУР.

Пані Євгенія Петрова, голова СФУЖО, зробила ретельно складену й добре документовану презентацію діяльності всіх 29 жіночих організацій, прихильниць та повних членів. Було цікаво слухати й бачити! Це допоможе нашим жінкам – українкам замислитись над

тим, як нам треба зберігати нашу ідентичність, як ставитися до вивчення рідної української мови, як допомогти всім тим жінкам, які знаходяться в скрутних ситуаціях, головно насильства в сім'ї.

Ледія Співалюк подякувала пані Євгенії Петровій за те, що відповіла на запрошення, незважаючи на довгу віддаль між нами, за добру співпрацю, побажала міцного здоров'я, успіхів у нелегкій праці на благо українських жінок світу, подякувала всім жінкам за те, що вони є берегинями сім'ї, за те, що підтримують єдність українців Румунії, вивчення рідної української мови.

Щира подяка голові СУР п. Миколі-Мирославу Петрецькому за підтримку, за побажання благополуччя всім, які називають себе українцями, також і головам повітових організацій СУР, які допомагають організувати наші заходи.

Голова ОЖУР
Ледія СПІВАЛЮК

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

РЕДАКЦІЯ: Головний редактор – **Іван КОВАЧ**

Редактори – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ** та **Роман ПЕТРАШУК**

Комп'ютерний набір – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ**

Техноредагування – **Роман ПЕТРАШУК**

Друкарня «RCR PRINT» Бухарест, Румунія; **ISSN 1223-8988** Adresa redacției:

Uniunea Ucrainenilor din România, str. Radu Popescu nr. 15,
Sector 1, București, ROMÂNIA, Tel. 0212220748, 0212220753, Fax 0212220737

E-mail: vilne.slovo@uur.ro/ Адреса сайту СУР: **www.uur.ro**

**Наклад фінансований
Союзом українців Румунії**

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.